

5

Ontwikkelingen rondom het coronavirus

Aan de orde is het **debat** over **Ontwikkelingen rondom het coronavirus**.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het debat over de ontwikkelingen rondom het coronavirus. Ik heet de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, de Kamerleden en de kijkers thuis van harte welkom. Ik wil voor de eerste termijn met de leden het volgende afspreken: vier vragen en/of opmerkingen in de richting van elkaar en zes in de richting van het kabinet. Om ongeveer 13.10 uur of 13.15 uur schorsen we tot 14.00 uur. Dat is inclusief de lunchpauze.

We gaan van start. Ik geef als eerste het woord aan mevrouw De Vries van de VVD.

Voorzitter: Bergkamp

Mevrouw **Aukje de Vries** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Helaas hebben we ook in 2021 het coronavirus niet achter ons kunnen laten. Waar we in 2020 nog hoopten dat we er met een paar maanden vanaf zouden zijn, weten we inmiddels beter. Na de deltavariant hebben we momenteel te maken met de omikronvariant. Die variant leidt er opnieuw toe dat het aantal besmettingen hoog is en wij ons zorgen moeten maken. Wij maken ons zorgen over de verspreiding, maar ook over hoe goed onze vaccinatie ons ertegen beschermt. Er volgt vrijdag nog een apart OMT-advies. Waarom ligt dat er nu nog niet? Wat is er nu al bekend? Wanneer besluit het kabinet dan over eventuele maatregelen?

Eén ding is al zeker: de booster vervult een belangrijke rol. Het is goed dat de minister nu alles op alles zet om die zo snel mogelijk voor iedereen beschikbaar te krijgen. De VVD heeft hier ook meermaals op aangedrongen. Iedere 18-plusser krijgt uiterlijk in de tweede helft van januari een boosterprik aangeboden en de booster wordt gezet na drie maanden in plaats van zes maanden na de laatste vaccinatie. Als we kijken naar het omikronvirus, is de vraag: is dit snel genoeg? Loopt het opkomstpercentage in lijn met de ambitie? Zijn er nu voldoende mensen om de prikken uit te delen? Is dit ook goed geregeld? Tijdens het vorige coronadebat benoemde ik dat apothekers kunnen helpen. Wordt deze groep ook ingezet? Kunnen zij de vaccinaties ook registreren? En om deze discussie over een paar maanden niet weer te hoeven voeren: ligt er nu een plan klaar voor de volgende boosters?

Dan de vaccinaties. Zijn er resultaten te melden in het bereiken van de groepen die achterblijven met vaccineren? Hebben we alles op alles gezet om ook die te bereiken? Hoeveel slots voor de eerste vaccinatie worden er nu werkelijk wekelijks gevuld? Is alles op tijd gereed voor het vaccineren van de kinderen van 5 tot 11 jaar?

Voorzitter. Dan de verlenging van de maatregelen. Ik kan me goed voorstellen dat mensen gehoopt hadden dat we in de donkere dagen rond de kerst en de jaarwisseling niet meer te maken zouden hebben met beperkingen in onze visite en met winkels die eerder sluiten, maar ik snap dat dat er, gezien de cijfers, niet in zit. Het is goed dat het kabinet dan ook direct steunmaatregelen heeft aangekondigd voor ondernemers in de getroffen sectoren.

Het een week extra sluiten van de scholen is een bittere pil. Het is geen gemakkelijke maatregel. We begrijpen het, maar zien ook de impact die dit heeft op kinderen, ouders, onderwijzers en onderwijsbestuurders. We hadden dan ook graag gezien dat deze knoop eerder was doorgesneden, om voorbereidingen te treffen. Waarom is dit besluit niet eerder genomen? Er lagen toch al OMT-adviezen?

Voorzitter. Hoe staat het nu met de belasting van de zorg, zowel in de ziekenhuizen, de eerste lijn, als in de thuiszorg? Die willen we toch ontlasten? Kan de minister aangeven of de maatregelen van de afgelopen tijd vruchten hebben afgeworpen? Hebben we verdere afschaling van de noodzakelijke zorg, maar ook van de kritisch planbare zorg, kunnen voorkomen? Is er in 2022 voldoende budget voor de coronazorg? Er is namelijk aangegeven dat die is versoberd. Is er ook geld voor bijvoorbeeld de inhaalzorg?

Voorzitter. In het vorige debat heb ik het kabinet gevraagd om de maatregelen die we hebben moeten nemen, strenger te handhaven. Gisteren konden we in een brief lezen dat de naleving en de controle licht verbeterd zijn, maar dat we er nog niet zijn. Het kabinet maakt extra geld vrij voor de intensivering van naleving en controle. Kan dit geld ook besteed worden aan extra capaciteit bij de handhaving? Ik vraag dit omdat dit een groot knelpunt wordt genoemd. Hoe moeten de maatregelen hun werk doen als de naleving en de controle slechts licht verbeteren?

De **voorzitter**:

Er is een interruptie van mevrouw Agema van de PVV.

Mevrouw **Agema** (PVV):

Net als de VVD maken wij ons grote zorgen over de rekening voor de inhaalzorg. We hebben daar dan ook al eerder naar gevraagd. De minister heeft tot dusverre steeds geantwoord dat de verzekeraars dat moeten oplossen, dat zij die bonnetjes moeten gaan betalen. Steunt de VVD het kabinet daarin of vindt de VVD dat er een andere financiering gevonden moet worden, bijvoorbeeld door de inhaalzorg ook bij de staatsschuld onder te brengen, zoals dat met andere coronakosten ook gebeurt?

Mevrouw **Aukje de Vries** (VVD):

Voor mij staat voorop dat er gewoon voldoende geld moet zijn. Ik denk dat we daar elkaar wel in kunnen vinden. Er moet allereerst voldoende geld zijn om die coronazorg in 2022 op een goede manier te kunnen verlenen. Dat geldt dan over de hele keten. Maar we moeten zeker ook de inhaalzorg kunnen verrichten. Het is prima als de verzekeraars daar als eerste voor aan zet zijn, maar te weinig geld daarvoor moet wat mij betreft geen knelpunt zijn.

Mevrouw Agema (PVV):

Het lijkt mij helemaal niet prima als de verzekeraars daarvoor als eerste aan zet zijn. Want we weten waar dat dan toe leidt. Dat leidt tot hogere zorgpremies. Het lijkt me toch niet dat de VVD hier pleit voor hogere zorgpremies. Mijn vraag was: is mevrouw De Vries het ermee eens dat die rekening ergens anders moet komen te liggen, dat die bijvoorbeeld moet worden toegevoegd aan de staatsschuld, waar ook alle rekeningen voor de financiële regelingen zijn neergelegd?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik ben natuurlijk niet voor een hogere zorgpremie. Daarom hebben wij ook al eerder bij de begrotingsbehandeling aangegeven dat we heel goed moeten kijken naar de houdbaarheid van de zorg. Maar het is wel een illusie om te zeggen dat als het niet bij de verzekeraars terecht mag komen en de overheid het moet doen, het uiteindelijk ook niet betaald wordt door de mensen in het land. Dat moet dan uiteindelijk ook opgebracht worden via belastinggeld. Dus wat mij betreft staat gewoon voorop dat er voldoende geld moet zijn om het te doen. Dat is voor mij het allerbelangrijkst.

Mevrouw Agema (PVV):

Als het gaat om de staatsschuld en om alle rekeningen die ervoor gezorgd hebben dat die staatsschuld hoger is geworden, dan komt dat over 30 jaar natuurlijk wel een keertje terug bij onze kinderen en kleinkinderen. Maar dat betekent niet dat het dan via de belastingen betaald wordt. Mijn vraag aan de VVD was: hoe wil zij dat die rekening voor de inhaalzorg betaald wordt? Het kabinet zegt: via de verzekeraars. Dat leidt tot een hogere zorgpremie. Ik zeg: doe het op dezelfde manier als de wijze waarop de Tozo, de NOW en de TVL zijn bekostigd, dus via het verhogen van de staatsschuld. Ik krijg eigenlijk geen duidelijk antwoord van de VVD. Waar wil de VVD dat de rekening voor de inhaalzorg komt te liggen?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik vind dit een beetje een discussie waarvan ik denk: als het in de toekomst is, dan hoeft het niet door belastingbetalers opgebracht te worden. Uiteindelijk is alles wat wij hier met z'n allen uitgeven via de begrotingen ook geld dat uiteindelijk opgebracht moet worden door de mensen in het land. Daar moeten we prudent mee omgaan. Ik snap dat in het systeem dat we hebben eerst de basis ligt bij de zorgverzekeraars. Je kan ook redeneren dat die natuurlijk een deel van de zorg die niet geleverd is, niet hebben hoeven te vergoeden. Ik heb ook gevraagd of er voldoende budget is voor de coronazorg. Is er voldoende budget voor de inhaalzorg? Dan vind ik het aan het kabinet om te regelen dat dat er uiteindelijk is.

De heer Hijink (SP):

Volgens mij weet mevrouw De Vries heel goed dat er helemaal niet genoeg geld is voor de inhaalzorg. Dat zijn namelijk ook afspraken die de VVD destijds zelf, onder druk van de VVD, mede heeft gemaakt met de ziekenhuizen, namelijk dat er nul groei komt in de ziekenhuiszorg voor 2022. Ze staan op de nullijn voor volgend jaar. Onder druk daarvan maken zorgverzekeraars nu dus ook geen afspraken

met ziekenhuizen, en zijn er grote zorgen, ook bij patiënten: kan ik volgend jaar nog wel terecht in het ziekenhuis bij mij om de hoek?

Ik wil mevrouw De Vries twee dingen vragen. Is zij het met de SP eens dat die nullijn voor ziekenhuizen van tafel moet omdat er een geheel nieuwe ziekte bij is gekomen die om heel veel zorg vraagt? En vindt zij niet ook dat patiënten nu het recht hebben om zeker te weten dat ze ook volgend jaar terecht kunnen in een ziekenhuis waar ze zich thuis voelen, dat bij hen om de hoek is, voor de behandeling die ze nodig hebben?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik begin mezelf een beetje te herhalen, volgens mij. Op het moment dat er meer geld nodig is volgend jaar, dan zou dat wat ons betreft moeten, want we vinden gewoon dat dat op een goede manier geregeld moet zijn. Als u zegt dat dat om de hoek moet plaatsvinden, dan denk ik dat mensen ook een keuze moeten hebben. Als ze misschien sneller ergens anders terecht zouden kunnen en willen, zou dat ook mogelijk moeten zijn. Dus die directe koppeling is wat mij betreft niet waar wij voor staan. Ik vind dat mensen snel geholpen moeten worden, als het even kan bij hen in de buurt, absoluut. Maar als ze ervoor kiezen om dat elders te doen, omdat dat misschien sneller kan — we hebben vanochtend ook de verschillen gezien tussen hoe de planbare en de kritiek planbare zorg wordt afgeschaald — dan kan ik me ook voorstellen dat mensen daar zelf voor kiezen.

De heer Hijink (SP):

We zitten nu in een situatie dat een ziekenhuisdirecteur hier in Den Haag zegt: ga naar een andere zorgverzekeraar, want wij krijgen de contracten met de zorgverzekeraars niet rond, mede door de druk die vanuit hier, vanuit deze zaal, vanuit het kabinet op de ziekenhuizen en de verzekeraars wordt gelegd om geen extra zorg te verlenen in het volgende jaar, door de nullijn die er voor de ziekenhuizen is. Daardoor worden er geen afspraken gemaakt en zegt een directeur van een ziekenhuis: bij deze verzekeraars moet je niet meer zijn, want daar kunnen wij de afspraak niet mee maken. Dat zorgt voor heel veel onzekerheid bij al die mensen die al jaren bij zo'n ziekenhuis in behandeling zijn. Ik wil van de VVD gewoon de zekerheid hebben dat de nullijn die er nu ligt, waardoor die afspraken niet van de grond komen, van tafel gaat. U zegt: er moet genoeg geld zijn. Dan moet u ook met geld over de brug komen.

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik heb eerst gevraagd of er voldoende budget is, want ik heb ook gelezen dat de gewone coronazorg versoberd gaat worden, ook voor volgend jaar. Ik wil van het kabinet weten of dat geld voldoende is op dit moment. Ik ken deze hele specifieke cases niet, excuus daarvoor. Maar dan zou ik ook wel graag van het kabinet willen weten wat dan de reden is waarom dit zo gebeurt en hoe dat opgelost zou kunnen worden.

De heer Van Haga (Groep Van Haga):

Ik hoor de VVD pleiten voor extra geld voor handhaving van regels. Nu ben ik natuurlijk ook altijd voor het handhaven van de regels, maar het is wel een keuze. We gaan dan

een QR-pas handhaven waarvan we net hebben gehoord dat die niet werkt voor de omikronvariant. Maar er gaat nooit extra geld naar de ic-capaciteit. Namens BVNL heb ik motie na motie na motie ingediend om die ic-capaciteit te verhogen. Ik vraag me dan af waarom de VVD consequent tegen het verhogen van die ic-capaciteit stemt.

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Waarom wij tegen die moties stemmen, is omdat er al een aantal stappen gezet zijn door het kabinet, ook om te proberen die ic's op te schalen. Het is niet zo dat wij met een motie hier regelen dat dan ook de mensen er voor die ic's zijn. Als ik kijk naar de beantwoording van een aantal vragen – ik dacht van Forum – dan zie ik dat het kabinet ook aangeeft dat in 2020-2022 bijna 500 miljoen euro extra beschikbaar is gesteld aan de ziekenhuizen voor de uitvoering van het ic-opschalingsplan, en dat ziekenhuizen zonder beperking en volledig bekostigde gespecialiseerde verpleegkundigen, waaronder ic-verpleegkundigen, opleiden via beschikbaarheidsbijdragen van de verpleegkundige vervolgoopleidingen. Dus er zijn wel degelijk ook een aantal stappen gezet. Er is ook gekeken naar hoe die opleiding verkort zou kunnen worden. Het is niet zo dat wij hier met een motie regelen dat al die mensen dan opeens klaarstaan.

De heer Van Haga (Groep Van Haga):

Dat is raar. Ik begrijp dat het niet gaat om de inhoud van de motie, maar om het procedurele feit dat we hier niet per motie willen aangeven wat de minister vervolgens moet gaan doen. Feit is dat we in de afgelopen jaren het aantal ic-bedden alleen maar hebben zien verminderen. In het afgelopen jaar zijn er 75 ic-verpleegkundigen uitgestroomd en zijn er nul bij gekomen. Er is zelfs een plan ingediend door het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding en de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care om per 1 december 100 extra ic-bedden met personeel erbij te hebben. Bent u daarmee bekend en, zo ja, bent u daar dan ook tegen?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik ben er niet tegen om te kijken naar welke oplossingen er zouden kunnen zijn om de ic op te schalen, maar het moet wel een werkbaar alternatief zijn dat ook gerealiseerd kan worden. Elke keer zegt de heer Van Haga: de enige oplossing is de ic opschalen. Als dat kan, graag. Maar het is ook wel het uitstellen van het kunnen nemen van maatregelen. Daar moeten we ook eerlijk in zijn. Het liggen op een ic is echt geen pretje. Ik begrijp dat de heer Van Haga eigenlijk geen maatregelen zou willen. Ik zou dat niet kunnen uitleggen, namelijk dat we dan maar heel veel mensen op de ic's zouden hebben liggen. Dat is niet wat ik iemand zou toewensen.

De heer Van Haga (Groep Van Haga):

Natuurlijk is het niet de enige oplossing. Natuurlijk zijn wij van BVNL niet tegen alle maatregelen. Maar wij zijn wel tegen schadelijke maatregelen, waardoor je planbare zorg moet afschalen en waardoor je medische, economische, sociale en culturele nevenschade hebt. Die schade is enorm, ook dankzij de VVD. Nu ligt er een concreet plan, op 17 september gepresenteerd, om 100 extra ic-bedden erbij te krijgen. Waarom ben u daar dan tegen?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik weet niet waarom u naar mij kijkt. Het is allereerst aan het kabinet om in de ic-capaciteit een vorm te kiezen. Volgens mij heeft de heer Ernst Kuipers vanochtend tijdens de technische briefing uitgelegd dat er wel degelijk is gekeken naar deze variant, maar dat er voor een andere oplossing is gekozen.

De voorzitter:

Uw laatste interruptie, meneer Van Haga. Nee? U vervolgt uw betoog, mevrouw De Vries.

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik had het over handhaving en controle. We zijn ook wel benieuwd hoe het staat met het dringende advies tot thuiswerken. Wordt hier al beter gehoor aan gegeven? De files lijken wel wat minder te zijn, maar dat geeft vast niet een compleet beeld.

Het kabinet heeft een planning gepresenteerd voor de aanpak in deze en komende winters. Daar zullen we het nog goed met elkaar over moeten hebben. Voor de VVD horen daar ook coronatoegangsbewijzen en 2G bij. De VVD pleit wel voor een sneller tijdpad. Eind januari is wat ons betreft wel erg laat voor een herijking van de huidige aanpak en van wat nodig is voor deze winter.

Voorzitter, ik rond af. Het zal deze feestdagen weer niet gemakkelijk zijn. Een deel van de familie via Zoom aan tafel in plaats van gezellig samen. Geen feestjes rond oud en nieuw. Laten we voor ogen houden waar we het voor doen en binnen de regels proberen deze feestdagen toch samen door te brengen, op welke manier dan ook.

Via u, voorzitter, doe ik een dringende oproep aan mensen die dit debat thuis volgen. Laten we ons ongenoege alsjeblieft niet afreageren op agenten, ambulancebroeders en andere hulpverleners, of op de mensen in de zorg, die de regels niet hebben bedacht, maar nog steeds met agressie te maken krijgen. Aan korte lontjes hebben we niets en tijdens deze laatste dagen van het jaar al helemaal niet.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Er is een interruptie van mevrouw Westerveld van GroenLinks.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Ik heb nog een vraag over het onderwijs. Op 1 december zei mevrouw De Vries van de VVD dat het een optie kan zijn om scholen te sluiten als daardoor andere sectoren meer lucht krijgen. Toen is dat besluit niet genomen; nu kort van tevoren wel. Ik zou mevrouw De Vries willen vragen: wat vindt zij er nu van dat de scholen eerder dichtgaan, terwijl mensen nog wel overdag op het terras of ergens anders een biertje kunnen drinken en terwijl we nog wel dagjes uit kunnen?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik waag te betwijfelen of ik het zo gezegd heb, maar goed. Als ik kijk naar de maatregel van nu: ik had echt liever gehad dat het kabinet eerder had besloten tot een extra week kerstvakantie. Dan was er meer voorbereidingstijd geweest voor de ouders en voor de scholen. Ook voor de kinderen zou dat denk ik beter zijn geweest. Maar ik vind het verdedigbaar. Dat heeft ook in praktisch opzicht te maken met hoe de kerstvakantie en de kerstdagen vallen. Het zit wel heel erg dicht op elkaar. We zien helaas nog steeds heel veel besmettingen bij de groep kinderen van 0 tot 12 jaar. Ik vind het een hele moeilijke beslissing. Wij hebben altijd gezegd dat we zo lang mogelijk het onderwijs openhouden, maar ik denk dat deze ene week wat ons betreft verdedigbaar is.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Mevrouw De Vries gaf in het vorige debat aan dat het een optie zou kunnen zijn om, zoals ik net zei, andere sectoren meer lucht te geven als er op tijd besloten zou worden. Nu is het heel kort van tevoren en ik wil haar vragen hoe zij vindt dat dit aan het onderwijs uit te leggen is. Vindt zij ook niet dat het kabinet het onderwijs serieus moet nemen? Als je zo'n besluit neemt, moet je dat tijdig doen. Wat vindt zij van de prioriteitstelling? Dat was mijn vraag.

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik heb al aangegeven dat ik liever had gezien dat we deze beslissing eerder hadden genomen. Het is niet voor het eerst dat het OMT dit adviseert. Ik heb daar de vorige keer bewust naar gevraagd en de motie van mevrouw Westerveld en D66 gesteund om die beslissing naar voren te halen. Dat is helaas niet gebeurd. Ik vind dat jammer en ik vind dat we nu heel veel vragen van het onderwijs en van de ouders om flexibiliteit op te brengen. Maar ik kijk naar alle ontwikkelingen, naar de onzekerheid met omikron en hoe de kerstvakantie ten opzichte van de kerstdagen valt waarbij de kerstvakantie begint en we direct de kerst ingaan, waarbij ik denk dat er behoefte zal zijn om toch met ouders en grootouders bij elkaar te komen. In dat licht vind ik dit verdedigbaar, ook al had ik het besluit liever eerder genomen met de redenen die ik al heb aangegeven.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw De Vries. Er is nog een interruptie van mevrouw Kuiken van de PvdA.

Mevrouw Kuiken (PvdA):

Mevrouw De Vries zegt: het is verdedigbaar. Maar hoe kan het nou dat het kabinet elke keer beloftes doet die het vervolgens niet waarmaakt en heel laat tot een besluit komt? Is het verdedigbaar dat een premier zegt: joh, ga niet naar opa en oma? Een kwart van de ouders geeft aan: ik ga gebruikmaken van opa en oma, want ik moet gewoon aan het werk; ik ben een schoonmaker of ik werk hier in het restaurant. Is het niet heel slecht uitlegbaar dat het kabinet keer op keer te laat handelt, te laat ingrijpt, naar eigen believen shoort in adviezen en daardoor te laat dit soort beslissingen neemt die nogal funest zijn voor heel veel mensen?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Dit zijn heel veel punten waarop ik zou kunnen reageren, omdat ik denk dat de nuance net eventjes anders ligt. Ik heb niet gezien dat het kabinet de belofte heeft gedaan dat ze niet aan de kerstvakantie zouden komen. Ze hebben gezegd: we nemen die beslissing later. Ik vind dat ongelukkig; daar ben ik heel eerlijk in. Maar ik vind het wel uit te leggen als ik kijk naar de problematiek waar we voor staan. Dan moeten we die bittere pil wel even slikken. Dat vraagt veel van de flexibiliteit van ouders, scholen en kinderen. Ik begrijp alle problemen die daarbij komen van de opvang. Er is inderdaad opgeroepen om geen gebruik te maken van de grootouders. Ik hoop dat mensen daarin hun verantwoordelijkheid nemen, ook al besef ik dat het voor veel ouders een verschrikkelijk moeilijke klus is om daar de komende week een oplossing voor te vinden.

Mevrouw Kuiken (PvdA):

De realiteit is dat zowel minister Slob als minister De Jonge bij herhaling hebben gezegd: het laatste dat moet gebeuren, is het sluiten van de scholen. Minister Slob heeft heel duidelijk gezegd: nee, de scholen gaan niet dicht. Het is dinsdag pas definitief besloten. De realiteit is ook dat ondertussen Ikea gewoon nog open is, de Efteling nog open is — over uitjes gesproken — het casino nog open is en allerlei andere zaken overdag gewoon doorgaan. Met andere woorden: kinderen worden gedwongen tot een lockdown en ouders kunnen gewoon hun gang gaan. Hoe realistisch acht mevrouw De Vries dit? Snapt zij dan ook dat het vertrouwen van de mensen in de aanpak van het coronabeleid ongelofelijk aan het dalen is?

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Ik vind de woorden "lockdown" en "er een week extra kerstvakantie aanplakken" wel ingewikkeld, maar ik snap dat je het zo kunt interpreteren, want ze gaan een week dicht. Ik snap ook het ongemak waar je ziet dat andere sectoren misschien ook nog wel enige ruimte hebben, maar ik vind het ook wel ingewikkeld om uit te leggen. Als we zien dat er heel veel besmettingen zijn, juist in die groep van basisschoolleerlingen, en we zien dat er een periode aankomt waarin mensen graag bij elkaar willen zijn terwijl die besmettingen wel overgedragen worden op ouders en grootouders, dan vind ik wel dat je daar rekening mee moet houden in het type maatregelen dat je neemt. Ik vind dit dan een verdedigbare maatregel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw De Vries. Ik geef het woord aan de heer Paternotte van D66.

□

De heer Paternotte (D66):

Voorzitter. Waar vorig jaar de alfavariant nog de Nightmare before Christmas was, is het dit jaar omikron dat de kop opsteekt. Er is heel veel onduidelijk, maar het is wel duidelijk dat omikron een virus is in de zesde versnelling en dat aan ons, politici van zowel Kamer als kabinet, de vraag is: hoe gaan we hiermee om in Nederland? Het antwoord dat ik heb, vind ik over de grens, want beter goed gejat dan slecht verzonnen. In andere landen zie ik dat er sneller wordt geboosterd, dat er meer wordt gefocust op ventilatie, dat

er beter wordt gehandhaafd, dat er meer wordt getest en dat er 2G-beleid is. Nederlanders zien dat ook, want er was steeds meer boostertoerisme. In Keulen en Aken stonden de Nederlanders in de rij bij de prikstraten. En 's avonds gaan ze er ook nog uit eten, want de restaurants zijn in Duitsland open met 2G.

Ongetwijfeld zal heel Europa getroffen worden door omikron, maar het lijkt erop dat Nederland steeds meer en steeds eerder moet dichtdoen, omdat we moeilijke keuzes uit de weg gaan. Er komen nu weer drie weken avondlockdown bij, een lange winterslaap. We worden zo het land dat het minste sport, dat de minste voorstellingen bezoekt en dat de zwaarste economische klap krijgt. De KNVB, de cultuursector en de poppodia: veel ondernemers sturen ons brandbrieven. Dit vraagt iets van ons als politiek.

De voorzitter:

Dank u wel. Er is een interruptie van mevrouw Kuiken van de PvdA.

Mevrouw Kuiken (PvdA):

De heer Paternotte kan het eigenlijk niet treffender omschrijven. Het buitenland doet het beter, we hadden eerder moeten beginnen met booster en de ventilatie is niet op orde. Iedereen is de dupe. Op 4 november heeft D66 nog een motie ingediend om al te beginnen met booster en om te versnellen. Dat gebeurt nu pas. Kortom, aan de aanmanende woorden van D66 heeft het niet gelegen. Maar het kabinet heeft er eigenlijk niets mee gedaan en handelt nog steeds op korte termijn. Is de heer Paternotte het met mij eens dat het kabinet eigenlijk faalt in zijn aanpak, als het alle voorbeelden, alle informatie en alle waarschuwingen bij herhaling in de wind slaat?

De heer Paternotte (D66):

Ik baal gigantisch van die boosters. We hebben in september ook benoemd dat we dat verschil zagen tussen ons en andere landen. Ik begrijp ook niet dat de Gezondheidsraad pas op 3 november heeft gezegd: je moet al die 60-plussers een booster geven. Toen het kabinet zei dat het na Sinterklaas zou gaan beginnen, hebben wij die motie ingediend, samen met mevrouw Den Haan. Toen heeft het kabinet wel gezegd dat het een aantal weken eerder ging beginnen. Wat we gisteren hoorden van de minister, had ik inderdaad liever veel eerder gehoord. Dan waren we nu veel verder. Dat zien we ook in de verpleeghuizen. Ik denk dat het wel belangrijk is dat die lessen getrokken worden, zowel door het kabinet als door de Gezondheidsraad. Dat die reflectie gevraagd wordt, vind ik goed. Maar ik wil nu wel echt vooral dat we vanaf nu het beste doen. Ik vind het goed dat er nu wordt gezegd dat we willen dat we half januari iedereen die boosterprik hebben gegeven en dat we eindelijk echt iedereen gaan oproepen. We gaan de ziekenhuizen die hulp hebben aangeboden, vragen om te helpen en we gaan alle geneeskundestudenten inzetten. Wat mij betreft geven we ook de apothekers veel meer mogelijkheden. Dat is het belangrijkste nu. Terugblikken is ook belangrijk, maar vooruitblikken nog meer.

De voorzitter:

Mevrouw Kuiken, laatste interruptie.

Mevrouw Kuiken (PvdA):

Ik weet dat dat het motto is van het nieuwe kabinet, maar het is hetzelfde kabinet met dezelfde premier en de vier partijen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, die ook de coronaanpak voor de komende jaren moeten gaan vormgeven. Als men in al die tijd niet heeft geleerd om te evalueren en kritisch te zijn op zichzelf en al twee jaar alle adviezen en informatie uit het buitenland in de wind slaat en als uw kritische aanmaningen tot op heden nergens toe hebben geleid, zeg ik dat het kabinet heeft gefaald en fout op fout op fout maakt. Wat maakt dan dat de heer Paternotte wel vertrouwen heeft in die toekomst die hij zo voor zich ziet?

De heer Paternotte (D66):

Om twee redenen: dat hier niet alleen een verantwoordelijkheid ligt voor het kabinet, maar ook voor ons als Tweede Kamer. Wij hebben namelijk ook stappen nog niet gezet die heel veel andere landen wel durfden te zetten en die ook kunnen helpen. Daar ga ik zo meteen nog iets over zeggen. En ten tweede omdat ik wel degelijk een verandering zie. Gisteren werd aangekondigd dat de interval tussen die tweede prik en die booster naar drie maanden gaat. We zagen dat Nederland eergisteren nog echt de langste interval had van heel West-Europa. Mijn zorg was dat we dat pas zouden aanpassen na weer een uitvraag van een spoedadvies van de Gezondheidsraad. Dan zijn we weer een paar weken verder. Maar dat is niet gebeurd. De interval is nu naar drie maanden getrokken. Daardoor kunnen we eindelijk wel iedereen die die booster nu nodig heeft, die derde prik ook geven. Ik vind dat een verbetering, want het betekent dat we nu besluitvaardiger zijn en een les trekken die in het buitenland al getrokken was, en niet alleen maar wachten tot we advies op advies stapelen.

De heer Hijink (SP):

De heer Van Dissel was vanochtend eigenlijk heel helder: als we nu niet zorgen dat we heel snel die boosters gaan zetten, dan krijgen we een enorme toestroom aan nieuwe patiënten in januari in de ziekenhuizen. "Boosteren, booster, booster", zei hij. Wij als SP krijgen heel veel telefoontjes, heel veel mailtjes van mensen die een afspraak willen inplannen en dat niet voor elkaar krijgen. Dat gaat over zorgverleners, dat gaat over 60-plussers. Ik zou de heer Paternotte willen vragen ... Ben ik niet te verstaan?

De voorzitter:

Nee, er was iets met het geluid. Een zoemtoon.

De heer Hijink (SP):

Moet ik helemaal opnieuw beginnen?

De voorzitter:

Nee, u bent goed te horen, ook mét zoemtoon.

De heer Hijink (SP):

Mijn vraag aan de heer Paternotte is of het niet tijd wordt om die bureaucratie opzij te vegen, want ik denk dat heel veel mensen daar knettergek van worden. Zou het niet verstandig zijn om toe te gaan naar een soort vrije-inloop-prik en om te kijken of we, nog voor het einde van het jaar,

iedereen die boven de 50 is de mogelijkheid kunnen geven om gewoon naar grote of kleinere centra per gemeente toe te gaan en dan — pats! — die booster te halen? Dat zou toch een stuk eenvoudiger zijn dan die enorme bureaucratie waar we nu tegen aanlopen en die overbelaste telefoonlijnen waar wij van de SP heel veel klachten over krijgen?

De heer Paternotte (D66):

Voorzitter, ik zei dat van het geluid eventjes omdat de heer Hijink bij mij klinkt als een krakende radio uit de jaren dertig. Ik weet niet of dat in de rest van de zaal ook zo is. Nee, zie ik. Oké. Hij was op zich heel goed te verstaan en ik vond het wel een hele goede vraag. Kijk naar Parijs, Brussel, Aken en Keulen. Keulen en Aken moet je eigenlijk zeggen. Daar heb je inderdaad die plekken waar mensen binnen kunnen lopen. Daar staan ook rijen, maar ik zag anderhalve week geleden in Hollands Midden — dat is toevallig de GGD-regio waar ik zelf woon — dat ook daar enorme rijen stonden en dat mensen best bereid zijn om even te wachten als ze daardoor eerder die booster konden krijgen.

Als dat de manier is om te versnellen: absoluut. Daarom vroeg ik daar in het vorige debat ook naar. Ik zie wel dat er nu niet alleen bij de GGD-telefoon een heel groot probleem is omdat er heel veel mensen bellen en het daardoor totaal overbelast is. Maar ik sprak ook iemand die in 1961 is geboren, toevallig een fractiegenote van mij, die nu ergens begin volgend jaar ingepland staat, en dat kon dan online. Er is dus nu ook een tekort aan plekken. We gaan nu de ziekenhuizen en geneeskundestudenten inzetten. Wat mij betreft doen we dat zo snel mogelijk. Als dat met die inlooplocaties het snelste kan, vind ik dat prima. Als dat met blokken kan waarin je je kan aanmelden op basis van je geboortjaar, ook prima. Als er maar tempo in zit.

De voorzitter:

U vervolgt uw betoog.

De heer Paternotte (D66):

Voorzitter. Ik noemde het feit dat aan ons als politiek wordt gevraagd waarom in Nederland nu vaker en langer veel dicht is, en dat wordt gezegd: zorg dat we sneller uit die lockdowns komen. Natuurlijk, deels komt dat door die trage start van het boosterplan. Andere landen deden dat sneller en daar zijn de verpleeghuizen nu veiliger. Deels komt het ook door handhaving. Ik snap dat we van de handhavers een geweldige inspanning vragen, maar wat ik niet snap, is dat sommige burgemeesters zich hardop afvragen of ze überhaupt wel gaan handhaven. In Frankrijk speelt dat bijvoorbeeld helemaal niet en daar staan ze er toch echt een stuk beter voor. Maar deels ligt het ook aan ons als Kamer. Want wij moeten keuzes maken, dus ook voor 2G, zoals Estland, Zweden, Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië, Zwitserland, Italië, Ierland, et cetera. Ik roep u op: kijk alsjeblieft om je heen wat er in Europa gebeurt. De dichter Heinrich Heine zei ooit: als de wereld vergaat, dan ga ik naar Nederland, want daar gebeurt altijd alles 50 jaar later.

Voorzitter. Enkele vragen nog. Allereerst waarom nu pas dat besluit over de scholen? Ze zeggen immers al wekenlang: geef duidelijkheid! Nu gaan de scholen dus dicht vanwege hun grote bijdrage aan de coronaverspreiding. Maar wat doen we nou echt om het in die klassen veiliger

te maken? Een CO₂-meter kost €35. Waarom staat er niet één in elk klaslokaal, zoals in België? Bent u bereid om op z'n minst het OMT te vragen om voor januari aan te geven wat we kunnen doen om het in die klaslokalen veiliger te maken? Voorzitter. Het speciaal onderwijs luidde de noodklok. Er zijn veel kwetsbare kinderen. Het speciaal onderwijs wil graag een uitzondering op de sluiting. Kan daar nog iets voor gebeuren?

Dan kom ik op de vaccinaties. Ik zag een heel succesvolle pilot in Friese apotheken: dicht bij de mensen, honderden prikken erbij en elk in kleine gemeentes. We willen dit graag uitbreiden. Ik vraag het kabinet dus om het mogelijk te maken dat apothekers in heel Nederland kunnen helpen met prikken en dat ze dit in de toekomst ook zelfstandig kunnen doen.

Voorzitter. Ik kom op mijn tweede punt. Wat wordt nu het boosterbeleid voor jongeren die in het voorjaar al met Janssen zijn gevaccineerd, al dan niet om daarmee te dansen? Wie in het buitenland geboosterd is, kan zijn prik hier nu niet registreren. Wanneer is dit eindelijk wél mogelijk? We moeten 2G nog behandelen in de Kamer. Maar ik zie in veel landen dat ze ook gebruikmaken van een extra test in een 2G-setting. Kan het kabinet deze technische voorbereiding alvast starten? Het kabinet geeft namelijk aan dat dit acht tot twaalf weken duurt.

Voorzitter, tot slot. Dit is het 44ste coronadebat en er zijn inmiddels al meer dan 1.000 moties in dat kader ingediend. Er zijn ongelooflijk veel mensen die snoeihard werken, van de zorg tot de ministeries. Het is echter ook niet iedereen gegeven om daar zo monter onder te blijven als deze coronaminister. Dus op de grens van het kerstreces zeg ik ook: moedig voorwaarts en niet versagen. Tegen Nederland zeg ik: geniet van de kerst, wees voorzichtig met corona, laat je alsjeblieft vaccineren, houd afstand, test blij klachten, zet even dat raam open, let een beetje op je oma van 70, maar ook op die ongevaccineerde oom van 50.

De voorzitter:

Dank u wel. De heer Hijink van de SP heeft zijn laatste interruptie.

De heer Hijink (SP):

Die vraag gaat over het onderwijs. De minister-president was gisteren eigenlijk niet heel erg duidelijk over wanneer de scholen weer open kunnen. Voor de SP is het eigenlijk niet uit te leggen dat kinderen, ook in januari, overdag wel naar de McDonald's zouden kunnen, maar niet naar school. Ik zou de heer Paternotte willen vragen of hij het met de SP eens is dat die schoolsluiting een allerlaatste redmiddel moet zijn als alle andere middelen zijn uitgeput. Is hij het met de SP eens dat het dus niet zo kan zijn dat we in januari gaan meemaken dat de cafés, de winkels en de horeca overdag gewoon open zijn, terwijl we de scholen dichthouden? Is D66 dat met de SP eens?

De heer Paternotte (D66):

Ik ben dat met de heer Hijink eens. De heer Van Dissel gaf namelijk net aan dat we nu de hele bijzondere omstandigheid hadden met een school die open is direct voor de

belangrijkste feestdag van het jaar, de dag van de geboorte van Jezus Christus.

Ik wil daar wel één kanttekening bij maken. De nieuwe Duitse minister van Volksgezondheid — ik meen dat hij epidemioloog is — zei dat omikron kinderen veel zieker maakt. We krijgen dat soort berichten uit Zuid-Afrika. We weten niet of het klopt en hoe het precies in elkaar zit, dus ik wil daar verder ook niet over oordelen. Maar als dat echt zo zou zijn en als dat zorgwekkend zou zijn, dan kan dat reden zijn om hier wel naar te kijken. Maar in principe ben ik het volledig met de heer Hijink eens dat schoolsluiting helemaal onderaan de lijst moet staan.

De voorzitter:

Dank u wel. De laatste interruptie van de heer Van Haga van de Groep Van Haga.

De heer Van Haga (Groep Van Haga):

Ik hoor de heer Paternotte een hartstochtelijk pleidooi houden voor het 2G-systeem. Maar nu hebben we vanochtend in de technische briefing gehoord dat de vaccinaties eigenlijk vrij snel hun waarde verliezen. We hoorden ook dat AstraZeneca bij de nieuwe omikronvariant al helemaal niet meer helpt. Mijn vraag is: is de heer Paternotte van D66 bereid om de hele fascinatie met betrekking tot de QR-pas, de coronatoegangspas, te herzien? Is hij bereid om in ieder geval dat 2G-systeem even in de ijskast te zetten? Want dat heeft dus werkelijk geen enkel effect als de omikronvariant ons land teistert.

De heer Paternotte (D66):

Ik denk dat ik bij een andere technische briefing heb gezeten. Ik heb de heer Van Dissel namelijk keer op keer horen benadrukken hoe ongelofelijk belangrijk die boosters zijn en waarom het zo belangrijk is om de boostercampagne te versnellen. Die boosters brengen namelijk de bescherming van mensen weer op peil, de bescherming tegen milde klachten en zeker ook tegen ziekenhuisopname. Ze verhogen de bescherming tegen milde klachten met driekwart. Omdat ze beter beschermen, moeten we daar heel veel tempo mee maken. Dat is volgens mij precies de redenering achter 2G en hoe dat kan voorkomen dat mensen in het ziekenhuis komen. Je hebt dan immers geen kwetsbare mensen bij zo'n evenement. Dus ja, ik denk dat het heel goed is als het OMT continu kijkt: wat is de wetenschappelijke onderbouwing van de manier waarop we werken en van de toegangsbewijzen die we gebruiken? Wat ik vanochtend hoorde, lijkt me juist alleen maar een reden om 2G veiliger te vinden dan 3G.

De heer Kuzu (DENK):

De heer Paternotte heeft het over wetenschappelijke bewijzen. Het OMT heeft aangegeven dat 2G er niet voor zorgt dat virusverspreiding vermindert. 2G is een manier om ervoor te zorgen dat je een aantal sectoren gecontroleerd kan openen. Ik vind daar het mijne van, maar ik zie ook wel dat de heer Paternotte keer op keer een aantal valse tegenstellingen bezigt. Ik vraag me af waarom hij die valse tegenstelling opwerpt van aan de ene kant de coronapas en het invoeren van 2G, en aan de andere kant zeggen dat als we dat niet doen, we langer in een lockdown zitten.

De heer Paternotte (D66):

Omdat ik naar het buitenland kijk. Voor andere, betere ideeën sta ik zeer open. Maar een van de best bewaarde geheimen van deze Kamer is wat de heer Kuzu zelf zou doen als hij op de stoel van de heer De Jonge zou zitten en nu met deze enorme golf infecties te maken zou hebben. Ik kijk naar het buitenland en ik zie dat men, van Estland tot Malta, Zweden, Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië, Zwitserland en Italië, op basis van de wetenschap zegt dat 2G veiliger is dan 3G. Er zijn wel landen die nog met 3G werken, zoals Frankrijk en België. Ik heb het natuurlijk ook liever dat het met een toegangstest kan. Maar welke landen hebben nog 3G en een gratis toegangstest? Nederland is ongeveer het laatste land in Europa dat dat heeft. Je kunt ondertussen zeggen: dat is mooi, want dan is niet voor iedereen alles toegankelijk. Maar als dingen gewoon dicht zijn, is er voor helemaal niemand iets toegankelijk. En ik wil niet dat we de hele winter in die lockdown blijven hangen.

De heer Kuzu (DENK):

Ik wil twee elementen uit het antwoord van de heer Paternotte benadrukken. Hij zegt bijvoorbeeld dat wij niet met ideeën komen. Drie coronadebatten geleden heeft mijn fractie een motie ingediend waarin we zeggen: zorg er nou voor dat CO₂-meters opgehangen worden in binnenruimtes. Wie was er tegen die motie? De heer Paternotte van D66 was tegen. Het volgende coronadebat kwam hij zelf aanzetten met een soortgelijke motie, en die haalde toen wel een meerderheid. Dat wil ik wel even benadrukt hebben. Dat als eerste.

Het tweede punt. Wanneer ik de heer Paternotte vraag waarom 2G dan beter zou zijn, verwijst hij naar het buitenland. Ik geef een voorbeeld van het OMT. Het OMT geeft zelf aan dat het geen middel is om virusverspreiding te voorkomen. Als de inzet zou zijn dat we virusverspreiding zouden moeten voorkomen, dan is 2G niet de oplossing. Dat is wat ik bekritiseer aan de antwoorden van de heer Paternotte op dit gebied. Dus ik zou zeggen: luister, in plaats van naar het buitenland te kijken, eerst eens naar het eigen OMT en loop niet weg op het moment dat u het u niet uitkomt, meneer Paternotte.

De heer Paternotte (D66):

Ons eigen OMT heeft ons natuurlijk de onderzoeken gestuurd die zeggen ... Natuurlijk is het het makkelijkst om iets dicht te gooien. Dan heb je geen verspreiding. Maar wat is daarna het beste om verspreiding en ziekenhuisopname te voorkomen? Het OMT geeft ons ook wetenschappelijk onderzoek dat suggereert dat dit de 2G-basis is. Drie coronadebatten geleden heb ik u ook gevraagd: "Meneer Kuzu, wat zou DENK nou doen? Wat zou u zeggen als u één maatregel mocht noemen?" Het antwoord dat u toen gaf, was: ons beter aan de basismaatregelen houden en daar veel beter over communiceren. Ik ben heel erg benieuwd hoe de heer Kuzu vandaag op die oproep reflecteert.

De heer Kuzu (DENK):

Voorzitter, ik tel dit niet als interruptie maar als uitlokking.

De voorzitter:

Laten we elkaar niet bevragen. Straks komt meneer Kuzu en dan kunt u hem vragen stellen.

De heer Kuzu (DENK):

Precies, want ...

De voorzitter:

Ik geef u de kans om heel kort daarop te reageren.

De heer Kuzu (DENK):

Het is inderdaad belangrijk dat we de basismaatregelen naleven. Ik geef het specifieke voorbeeld van de CO₂-melders. Daar hebben we in de tweede termijn een motie over ingediend. Daar heeft de heer Paternotte drie coronadebatten geleden tegen gestemd. Het eerstvolgende coronadebat erna kwam hij zelf aanzetten met een soortgelijke motie. En dan mij de maat nemen dat ik niet met ideeën zou komen. Voorzitter, dat zegt meer over de heer Paternotte dan over mij.

De voorzitter:

Tot slot de heer Paternotte.

De heer Paternotte (D66):

Als we het hebben over de maat nemen: ik weet niet of we het daar nu verder over moeten hebben met de heer Kuzu.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Paternotte. Excuses, er is even een technisch probleem bij de microfoon. Als iemand interrumpeert, is er een nare ruis. We gaan dat straks in de schorsing oplossen. Dan weet u dat. Mevrouw Agema van de PVV, gaat uw gang.

Mevrouw Agema (PVV):

Dank u wel, voorzitter. 70 van de 173 ic-verpleegkundigen en -artsen raakten besmet met corona op een personeelsfeestje in Italië. Ze waren allemaal driemaal gevaccineerd en getest. In Duitsland concludeerden onderzoekers dat de kans dat iemand op 3 meter afstand besmet raakt met corona, na 5 minuten vrijwel zeker is. Onderzoekers van de bloedbank constateerden dat het aantal antistoffen tegen corona na vaccinatie na twee maanden halveert. Dit laat zien hoe onmachtig we staan tegenover dit virus en dat niet alles maakbaar is met telefoons en apps, al helemaal niet wanneer gevaccineerden even besmettelijk zijn als ongevaccineerden.

Toch denk ik niet dat we helemaal machteloos staan. Als we terugkeren naar de kern van de zaak als het gaat om hoe je besmet kunt raken en onze focus houden op wie de grootste kans lopen op een ernstig verloop van de ziekte, kunnen we nog steeds een heel eind komen. Als de boostervaccinatie van ouderen en risicogroepen bijvoorbeeld op tijd was afgerond, stonden we er nu niet zo slecht voor. De inhaalslag die nu gemaakt wordt, is goed, maar komt

wel veel te laat. Met veel stress gaan we door de pakjesavond, de Formule 1-finale, de kerstdagen en oud en nieuw heen. Als de infectiedruk zo hoog is als nu en onze ziekenhuizen fors overbelast raken, moeten we snel kunnen omschakelen om in korte tijd de infectiedruk weer in te dammen. Dat lukt pas als de overheid concreet aangeeft wát we moeten doen. Het beste is dan niet in elkaars adem komen, een mondkapje dragen, een raampje openzetten, liever buiten dan binnen afspreken, bij klachten testen en thuisblijven als jij of je huisgenoot corona heeft.

Als de infectiedruk de kop is ingedrukt, kunnen we weer terug naar normaal. Twee zomers lang waren we onterecht niet vrij. Het virus was bijna weg en lierde niet op. De regering kan niet op die manier met ons om blijven gaan. We moeten vooruit, met de juiste focus op ouderen en risicogroepen. Het ziet ernaar uit dat de coronabooster een zich herhalend fenomeen zal worden voor wie ouder en kwetsbaar is. Sowieso moet iedereen die dat wil op tijd een vaccin kunnen krijgen. Ook is het zinvol klassieke coronavaccins beschikbaar te stellen voor wie geen mRNA-vaccin wil.

Wees eerlijk tegen de mensen thuis, zeg ik tegen de regering. Coronavaccins verkleinen de kans op ziekenhuisopname aanzienlijk, maar niet de kans om besmet te raken. Dit is belangrijk. We hebben niets aan schijnveiligheid. Daarnaast moet er meer worden ingezet op medicatie, vitamine C, D en zink. Het doen alsof onze ziekenhuiscapaciteit voldoende is, duurt nu te lang. In de jaren voor de coronacrisis heerste er al een totaal verkeerde bestuurscultuur, waarin werd gevonden dat we wel zonder al die capaciteit konden. Negentien ic's werden gesloten. Vijf jaar voor corona hadden we 914 ic-verpleegkundigen meer dan aan de start van de crisis. Sinds het uitbreken van de crisis is er niet structureel geïnvesteerd. Het kan niet zo zijn dat we hele zomers lang vrijheidsbeperkende maatregelen hebben en de paniek al oploopt als er meer dan 200 coronapatiënten op de ic liggen. Onze ic-capaciteit moet structureel omhoog, vooral qua bemensing. Het is verkeerd dat we de helft minder ic-capaciteit hebben dan het Europees gemiddelde. Het zou de regering sieren als ze excuses maakt aan alle mensen die hun operatie of behandeling uitgesteld zien worden omdat onze ziekenhuiscapaciteit niet op orde is. Er moet nu echt geïnvesteerd gaan worden. Het is onze zorg. Ik kijk natuurlijk uit naar het geveerakkoord dat vanmiddag gepresenteerd zal worden.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Agema. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van den Berg van het CDA.

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Het is adventstijd. We zijn op weg naar Kerstmis. Niet voor iedereen is het een religieuze feestdag, maar hopelijk is het wel voor iedereen een dag van licht en hoop. Ik hoop dat we er met elkaar doorheen komen en dat we ook daadwerkelijk een samenleving blijven. In de woorden van bisschop Gerard de Korte in zijn boek Geroepen tot hoop: "Bij vrede denken de meesten van ons waarschijnlijk spontaan aan de afwezigheid van oorlog. Toch heeft in de Heilige Schrift vrede een veel ruimere betekenis. Het gaat om de heilheid van ieder mens afzonderlijk, maar ook van de totale gemeenschap."

15 december 2021

Voorzitter. Deze crisis duurt lang. In deze crisis ontkomt niemand aan de gevolgen. Deze crisis raakt ons echt allemaal en leidt tot fundamentele vragen en kwesties. In hoeverre moet het individuele recht wijken voor het collectief belang? Decennialang hebben we dat gesprek niet meer hoeven voeren, maar voor het CDA is dat de kern. We moeten meer gaan denken vanuit het collectief belang. De mens wordt pas mens in relatie tot een ander, maar dat betekent ook dat we soms persoonlijk moeten afzien van iets ten behoeve van een ander.

Voorzitter. Als je naar de cijfers kijkt, dan is het wellicht geen verrassing dat er geen versoepelingen komen, maar het is wel een teleurstelling, zeker voor de horeca. Dat geldt nog meer voor de horeca in de grensstreek, zoals Zeeuws-Vlaanderen. Mensen die binnen 5 kilometer over de grens zijn, mogen daar alles. Dat scholen nu toch eerder dicht moeten, is belastend voor kinderen, maar ook stressvol voor heel veel ouders. Kan het kabinet de ouders nog enigszins comfort bieden? Kan de minister daarop reflecteren? Kan de minister nog eens duidelijk toelichten waarom jongeren na 17.00 uur 's middags niet buiten mogen sporten?

Voorzitter. We hebben al eerder gezegd: corona blijft voorlopig wel bij ons. We moeten ermee leren leven. We zien nu dat we telkens terugvallen in ons oude normaal. Dan lopen de besmettingen weer op en komt er weer een lockdown met steunmaatregelen. Dat is financieel niet vol te houden, maar dat knakt ook de spirit van ondernemers en van iedereen in de samenleving. De minister komt met een middellangetermijnplan. Daar kijken we zeer naar uit. We hopen net als de VVD dat het plan voor deze winter iets eerder kan komen dan eind januari.

Het is goed dat er ook naar innovaties wordt gekeken, maar wordt daarin bijvoorbeeld meegenomen hoe mensen zich eenvoudig als vrijwilliger of zorgreservist kunnen aanmelden? Ik ontvang e-mails van gepensioneerde huisartsen die zich aanmelden en moedeloos worden van de procedure. Hoe zit het met het zelfvoorzienend worden? Het CDA benadrukt dat al jaren. Het kabinet onderschreef dat. Echter begrijpen we nu dat de Nederlandse mondkapjesinitiatieven, zoals van de sociale werkplaats in Sittard en van DSM, een stille dood sterven. Graag een reactie.

Hoe staat het met de uitvoering van mijn motie over het onderzoek naar luchtreinigers? De minister schreef op 6 juli dat hij op korte termijn een onderzoeksvoorstel verwachtte. Wanneer komen de resultaten? Want juist nu, in de winter, zouden goede luchtreinigers van pas komen. We hebben het rapport van het RIVM ontvangen over ventilatie. Ik heb de volgende vraag. We hebben eerder gesproken over subsidiegeld voor scholen. Is het scholen ook toegestaan, nu we weten van dit RIVM-rapport en van de luchtreinigers, om daarin te investeren in plaats van dat ze het hele gebouw moeten aanpassen?

Voorzitter, tot slot. De minister schrijft dat hij wil vasthouden aan het telkens verlengen van de Tijdelijke wet maatregelen. Het CDA heeft al eerder aangegeven dat wij een brede permanente wet willen. Verder hoop ik dat we met z'n allen, ondanks alle afstand en maatregelen, toch nog een goede kerst kunnen krijgen.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Van den Berg. Dan geef ik het woord aan de heer Hijink van de SP.

□

De heer Hijink (SP):

Dank, voorzitter. Als je maar lang genoeg wacht, twijfelt, vergadert en aanmoddert, kom je vanzelf uit bij lompe maatregelen die heel hard aankomen. Alle kinderen, docenten en ouders die wekenlang naar het kabinet hebben geluisterd en hoorden dat de scholen open moesten blijven, komen nu van een hele koude kermis thuis. De school is dicht, maar je kunt met je kinderen wel de kerstinkopen gaan doen. Een zakelijke bijeenkomst met twintig volwassenen kan gewoon doorgaan, maar twintig kinderen in een klas, dat mag niet meer. Veel mensen zijn gefrustreerd door de manier waarop het kabinet deze crisis aanpakt en door de laconieke manier waarop maatregelen worden genomen, zoals door minister De Jonge, die tegen Nieuwsuur zegt dat mensen gewoon niet zo moeten zeuren: "Ze hadden toch allang moeten zien aankomen dat de scholen misschien wel dicht zouden gaan?" Maar de waarheid is natuurlijk dat je dit inderdaad had kunnen zien aankomen zolang je maar niet te veel naar dit kabinet luisterde, want dat heeft wekenlang het tegenovergestelde verkondigd. Nu komt het als een overval voor scholen, maar ook voor ouders, die natuurlijk ook gewoon moeten werken en dan naar opa en oma kijken om volgende week op de kleinkinderen te passen. Dat had het kabinet kunnen voorkomen door veel eerder de duidelijkheid te geven waar ook deze Kamer meerdere keren om heeft gevraagd.

Voorzitter. Wij zien geen strategie of scenario's waarmee dit kabinet de crisis te lijf gaat en wij zien niet welke keuzes er worden gemaakt. De bevolking wordt niet meegenomen, niet in de cijfers die de maatregelen noodzakelijk maken, niet in de afweging waarom je wel mag winkelen maar niet naar school kunt en ook niet in het perspectief voor de lange termijn. Want het enige wat mensen horen, is dat tijdelijke maatregelen steeds maar weer verlengd worden. Ook voor het onderwijs zien wij geen duidelijk plan. De ventilatie is nog niet overal verbeterd en er zijn geen CO₂-meters in elk lokaal. Mijn vraag is: hoe ingewikkeld is het nu om ervoor te zorgen dat voor elk lokaal een CO₂-meter wordt aangeschaft en daar wordt opgehangen? Waarom krijgt nog lang niet elke school de beloofde zelftesten? De minister-president kon in de persconferentie ook niet toezeggen dat de scholen in januari weer gewoon opengaan. Mijn vraag aan het kabinet is waarom het kabinet daar niet duidelijk over is. Waarom zegt het kabinet niet dat dichte scholen niet acceptabel zijn zolang volwassenen bijvoorbeeld wel naar de McDonalds, de HEMA en het café kunnen? Hoe verhouden de commerciële belangen zich dan nog tot het recht op onderwijs?

Voorzitter. De omikronvariant komt snel op. Tussen neus en lippen door had minister De Jonge het gisteren in de persconferentie over noodscenario's die klaar zouden liggen. Mijn vraag aan de minister is wat hij daar precies mee bedoelde. Wat zijn die scenario's en welke maatregelen overweegt het kabinet?

Voorzitter. De beste verdediging tegen omikron is vaccinatie en de boosterprik. In heel Nederland vragen mensen zich nu af waarom een rijk en goed georganiseerd land als

Nederland het niet voor elkaar krijgt dat dit jaar nog elke 50-plusser een prik krijgt. Ik heb het daar zojuist met de heer Paternotte over gehad: waarom niet een inlooplocatie, grote locaties in iedere gemeente, waar je gewoon terecht kan voor die prik? Waarom zou dat nou niet lukken?

Tot slot, voorzitter. De druk op de zorg is nog altijd immens, in de ziekenhuizen, maar juist ook in de thuiszorg, bij de huisartsen en in de verpleeghuizen. Elke dag opnieuw horen wij dat zorgverleners, waaronder heel veel ziekenhuizen, niet de afspraken met zorgverzekeraars kunnen maken over de financiering van de zorg voor het komende jaar. Wij maken ons daar grote zorgen over, want patiënten komen hierdoor in grote onzekerheid. Als je ziek bent, kun je er niet zeker van zijn dat in het ziekenhuis om de hoek jouw behandeling volgend jaar gewoon kan plaatsvinden. Wij vinden dat dit echt moet stoppen. Het is bizar dat dit kabinet de ziekenhuizen nog steeds op de nullijn houdt voor volgend jaar. Ik wil de minister ook vragen of hij in zijn nadagen hier nog een streep door die nullijn wil gaan zetten. We kunnen het niet laten gebeuren dat de ziekenhuizen straks zonder budget en zonder fatsoenlijke afspraken over de financiering van de zorg zitten, terwijl ze een enorme berg werk te verzetten hebben. Wat ons betreft is het ook een symbool voor de staat van ons zorgstelsel dat wij te midden van een grote pandemie hier discussies moeten voeren over concurrerende verzekeraars, marktwerking en het niet voor elkaar kunnen krijgen dat we de meest noodzakelijke zorg goed gefinancierd krijgen.

Dat was het, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Een interruptie van de heer Paternotte, D66.

De heer Paternotte (D66):

De heer Hijink zei zeer terecht dat de heer Van Dissel in de technische briefing aangaf dat de boosters het allerbelangrijkste wapen zijn om te voorkomen dat mensen door omikron in het ziekenhuis komen. Hij zei het ook; dat was op mijn vraag. Handen wassen staat nu bij de basisregels. Inmiddels weten we dat handen wassen op zich wel ontzettend verstandig is, maar niet zo heel veel met de verspreiding van corona te maken heeft en dat je dat misschien beter zou kunnen vervangen door de basismaatregel vaccineren. Is de heer Hijink dat met mij eens?

De heer Hijink (SP):

Ja. Ik heb de tweets van de heer Paternotte gezien. Hij wil graag dat de plaatjes op het spreekgestoelte worden aangepast. Ik vind het allemaal prima. Volgens mij is het glashelder dat vaccinatie en booster het allerbelangrijkste zijn om een nieuwe golf van besmettingen en een nieuwe golf van opnames te voorkomen. Hoe het kabinet dat precies doet — met of zonder plaatjes — dat moet het vooral zelf weten. Op dat niveau wil ik mij daar liever niet mee bemoeien, maar ik ben het met de heer Paternotte eens dat een prik veel effectiever is in de bestrijding van het virus dan je handen wassen, hoe hygiënisch en verstandig het dan ook wel weer is om je handen te wassen.

De voorzitter:

Dank u wel. Wilt u interrumperen, mevrouw De Vries? Nee.

Dan geef ik het woord aan mevrouw Kuiken van de PvdA. Gaat uw gang, mevrouw Kuiken.

Mevrouw Kuiken (PvdA):

Voorzitter. Een daadkrachtige lockdown: wij vroegen er weken geleden al om. Sindsdien hebben wij die boodschap steeds herhaald. Die is impopulair, maar nodig om code zwart te voorkomen, om kwetsbaren te beschermen, om ondernemers perspectief te bieden en om scholen open te houden. Ondanks alle beloftes van het kabinet gaan nu toch de scholen dicht. Het is ongelofelijk. Kinderen zijn weer de dupe van het te slap en te laat ingrijpen van dit kabinet. De vorige schoolsluiting heeft veel schade toegebracht, zeker in het speciaal onderwijs. Bovendien is de school voor veel kinderen helaas de veilige plek om naartoe te gaan en is extra vakantie helemaal niet fijn.

De premier adviseert: opa en oma niet laten oppassen, geen speelafspraken en geen uitjes. Een kwart van de ouders heeft echter al aangegeven toch op opa en oma een beroep te zullen doen. En bovendien: kinderen moeten thuisblijven, maar volwassenen kunnen nog gewoon naar de Ikea, de kroeg of het casino. En de Efteling is gewoon open. Hoe realistisch is dit advies dan, vraag ik aan het kabinet.

Het is dan ook geen wonder dat het vertrouwen in de corona-aanpak van het kabinet is gedaald naar 15%. Bovendien is er nog steeds geen echt plan voor veilige scholen: de ventilatie is niet op orde en er zijn geen fatsoenlijke mondkmaskers of andere maatregelen die kunnen helpen. Wat gaat het kabinet doen om ervoor te zorgen dat we de scholen na de kerstvakantie daadwerkelijk weer open kunnen doen? Of dreigt een langere sluiting?

Voorzitter. Er is sprake van fout op fout in deze pandemie: er is te laat begonnen met booster, testen en bron- en contactonderzoek zijn niet op orde, ondernemers verkeren veel te lang in onzekerheid en plannen voor extra ic-capaciteit zijn in de ijskast gezet. Verder is de oversterfte echt vele malen hoger dan in vergelijkbare landen om ons heen. Het booster wordt nu eindelijk versneld, maar dat is wel te laat. Op welke datum zijn nu alle kwetsbaren en alle 60-plussers gevaccineerd? Op welke datum exact?

Welke extra maatregelen overweegt het kabinet tegen omikron? Vrijdag gaat het vergaderen. Vanochtend klom de heer Van Dissel zeer alarmerend. Op 1 december nam de Kamer de motie-Omtzigt aan over een onafhankelijk onderzoek naar de oversterfte. De oversterfte is sindsdien opgelopen naar 1.250 mensen per week. Dat is twee keer zoveel als in vergelijkbare landen. Mede namens hen wil ik vragen om een paar vooraanstaande medici en statistici op zeer korte termijn een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren, opdat we de oversterfte beter kunnen duiden.

Voorzitter. Binnenkort staat een nieuw kabinet op het bordes, met dezelfde premier en van dezelfde vier partijen. Ik vrees dat het nieuwe beleid, helaas, hetzelfde zal zijn. Je kunt wel vooruit willen kijken, maar als je niet leert van het verleden, wordt het meer van hetzelfde. Hoe kun je vertrouwen opbouwen als je twee jaar na de start van de pandemie nog niet eens een fatsoenlijk fundament hebt weten te bouwen? Hoe geloofwaardig is bouwen als je dezelfde architect en dezelfde aannemers inhuurt? Als je zo doorgaat,

bouw je waarschijnlijk alleen een kaartenhuis en zal dat weer instorten.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Een interruptie van de heer Paternotte, D66.

De heer Paternotte (D66):

Mevrouw Kuiken is heel kritisch op het besluit om de basisscholen volgende week dicht te houden. Dat snap ik. Gaat zij vandaag dan ook het voorstel doen om de scholen alsnog open te houden?

Mevrouw Kuiken (PvdA):

Daarmee ben ik aan het worstelen, zeg ik heel eerlijk. Dus dat weet ik nog niet. Aan de ene kant denk ik: ik heb gepleit om de niet-essentiële winkels dicht te doen, ervoor te zorgen dat de kroegen gewoon dichtgaan en hardere maatregelen te nemen om juist dit momentum te voorkomen. Ik geloof namelijk niet in al die verhalen van mensen die zeggen: dat levert geen extra schade op. Net of kerst vieren niet belangrijk is! Er zijn schooldirecteuren die zelf aangeven: voor sommige kinderen telt echt elke week. Gelijktijdig zie ik ook dat die kromme nog een extra klap op die al hoge zorglast geeft, dat die besmettingen nog steeds veel te hoog zijn, en dat we eigenlijk niks kunnen lijden. Ik ben daarmee dus nog aan het worstelen. Ik zal dat op een moment bepalen in de tweede termijn.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Westerveld van GroenLinks. Ga uw gang.

□

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Dank, voorzitter. Vandaag wordt het nieuwe regeerakkoord gepresenteerd. Het is een dag die in het teken staat van nieuwe plannen en een nieuwe ploeg. Wat ik me afvraag, is wat dit betekent voor het besluitvormingsproces. Wat betekent dit nu voor het coronabeleid? Want de samenleving en de Kamer snakken naar een nieuwe aanpak. Die snakken naar een langetermijnstrategie, of in ieder geval iets van een strategie.

De afgelopen vierenhalf jaar schoof het kabinet probleem na probleem voor zich uit. Ik zag een patroon waarbij het kabinet stelselmatig de waarschuwingen vanuit de Kamer negeerde. Ik zag een patroon waarbij het kabinet pas handelde als het echt niet meer anders kon. Wij zagen een patroon van paniekvoetbal. Laten we er geen doekjes om winden: het besluit om de basisscholen op het allerlaatste moment te sluiten, was te voorkomen geweest. Het OMT adviseerde op 25 november al om de kerstvakantie met een week te vervroegen, en het OMT herhaalde dit advies op 6 december. De Kamer, waaronder mijn partij, vroeg al op 1 december om snel duidelijkheid te geven. Maar het kabinet besloot om toch nog twee weken te wachten. Het maatschappelijk gevolg van dit uitstelgedrag is groot, want leraren moeten ineens het lesprogramma omgooien, ouders moeten lastminuteopvang regelen en het weer vragen aan opa en oma, en kinderen zien hun kerstviering in rook opgaan.

Mijn vraag aan het kabinet is simpel: gaat het kabinet, en gaan wij, in een nieuwe regeerperiode wél meemaken dat het kabinet waarschuwingen en vragen uit de Kamer ook serieus neemt? En hoe denken ze dit patroon van paniekvoetbal te doorbreken?

Voorzitter. De afgelopen tijd hoor ik sommige mensen ook zeggen dat de Kamer geen moeilijke besluiten durft te nemen. Ik zeg u eerlijk: ik voel me daardoor niet aangesproken. Als het nodig is om die kerstvakantie een week te verlengen, dan zijn wij daartoe bereid, maar dan wel onder de voorwaarde dat al het andere is geprobeerd om het aantal besmettingen terug te dringen. Want hoewel de scholen volgende week moeten sluiten, kun je nog wel een biertje drinken in de kroeg, en kun je nog wel een hele dag doorbrengen in een pretpark. Wat zegt dit over onze samenleving, vraag ik via de voorzitter, want het grondwettelijke recht op onderwijs legt het af tegen vertier. Vorige week zagen we ook al dat de aankoop van een Rembrandt belangrijker is dan een fatsoenlijk steunpakket voor onze makers in de culturele en creatieve sector. Publieke en duurzame belangen leggen het steeds vaker af tegen economische belangen op korte termijn. Daarom mijn vragen: waarom besluit het kabinet niet om pretparken en horeca voor één week te sluiten, maar wel om de scholen dicht te doen? En denkt het kabinet dat het met deze maatregelen een kwakkeloekdown kan voorkomen? Want als puntje bij paaltje komt, dan kiest GroenLinks liever voor kort en hard ingrijpen dan weer een kwakkelwinter, dit jaar en ook de komende jaren.

De voorzitter:

Er is een interruptie van mevrouw Van den Berg, CDA.

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Westerveld geeft aan dat ze erg veel moeite heeft met de sluiting van de scholen. Dat hebben wij allemaal, denk ik. Wat mij wel even opviel, was dat mevrouw Westerveld zei dat je dus nog steeds dat biertje kan drinken of bij McDonald's wat kan gaan eten. En zij benoemde dat als: economische belangen die prevaleren. Maar heeft dat ook niet een beetje te maken met ons eigen gedrag, dat wij er zelf ook moeite mee hebben om dat biertje niet te kunnen drinken? Ik heb dus in mijn inbreng gezegd: we moeten misschien wat meer vanuit de collectiviteit gaan denken. Het kan soms pijn doen om ergens van af te moeten zien.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Als ik mevrouw Van den Berg van het CDA goed begrijp, zegt ze: we willen allemaal ook een biertje drinken in de kroeg en daarom zijn de kroegen nog open?

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Ik denk inderdaad dat dat ook meespeelt en dat dat dit een druk is die het kabinet ervaart vanuit de samenleving waar het gaat om de vraag welke maatregelen het wel of niet kan nemen. Ik denk dat we dat debat een keer met elkaar moeten voeren.

Mevrouw **Westerveld** (GroenLinks):

Wat ik ingewikkeld vind aan dit besluit en ook aan andere besluiten die worden genomen, is dat waar het gaat om vertier voor volwassenen, waaronder inderdaad in de kroeg zitten, het nu anderszins waar het gaat om het belang voor kinderen om onderwijs te krijgen. Waarom vind ik dat heftig? Dat heeft ermee te maken dat we allemaal weten dat juist kinderen die beroepsonderwijs volgen, kinderen die op het vmbo zitten een grotere leerachterstand hebben dan kinderen die op het havo en het vwo zitten. En we weten ook wat dit doet met jongeren en we kennen de gevolgen daarvan. Daarom vind ik de maatregelen en de prioriteitsstelling van die maatregelen heel ingewikkeld om uit te leggen, ook omdat dit besluit zo last minute is genomen. Verschillende partijen uit de oppositie en de coalitie hebben twee weken geleden gezegd: als die scholen gesloten moeten worden, geef het dan nu al aan en besluit dat niet pas een paar dagen van tevoren. En we zien dat dit nu net weer een paar dagen van tevoren wordt besloten. Ik vind dat daarmee het kabinet de sector niet serieus genoeg neemt.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Mag ik dan concluderen dat mevrouw Westerveld zegt: onderwijs krijgen is een grondrecht waarbij het een publiek belang is om dat goed te organiseren en dan moeten we met elkaar het debat aan durven gaan dat we daarvoor andere dingen misschien laten als samenleving? Er zijn geen gemakkelijke keuzes meer. Het is constant een afweging maken tussen economische en sociale belangen, tussen ouderen, jongeren en de middengroepen. Dus moeten we dat principiële debat niet veel meer met elkaar gaan voeren?

Mevrouw **Westerveld** (GroenLinks):

Ik heb in de vorige debatten ook het punt gemaakt dat er wetenschappelijke onderzoeken zijn en dat er politieke afwegingen zijn. Allereerst zou ik veel meer inzicht willen hebben — daar hebben we ook om gevraagd — in wat er nu wel en niet werkt. Ik noem bijvoorbeeld het besluit om na 17.00 uur niet meer te mogen sporten. Werkt dat nu of niet? Daar hebben we het in het vorige debat ook over gehad. Vervolgens moeten wij met al die afwegingen in de hand hier de politieke afwegingen maken. Wat daar nu zo moeilijk aan is, is dat die politieke afwegingen worden gemaakt en worden aangekondigd in de persconferentie en dat wij als Kamer daarna nog even mogen vertellen wat wij ervan vinden. Dat leidt er de facto toe dat de politieke besluitvorming, die afweging in dit huis bijna niet meer gemaakt kan worden, want het is al besloten en het is al aan iedereen meegedeeld. Ik ben er heel erg voor dat we dat fundamentele debat met elkaar voeren en dat we hier de discussie hebben over wat er nu wel en niet werkt en we hier de verschillende meningen laten samenkomen om op basis daarvan een besluit nemen. Daarom moeten we dat besluitvormingsproces anders inrichten. Sterker nog, daar heb ik al verschillende keren voorstellen voor gedaan.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Dat gaat meer om de organisatie van hoe we de debatten doen, wat mevrouw Westerveld aangeeft. Ik heb mij nooit geremd gevoeld om hier namens het CDA te zeggen wat wij van voorstellen van het kabinet vinden, zoals wij dat

ook doen met wetsvoorstellen en andere punten die ook eerst door het kabinet naar buiten worden gebracht. Maar ik denk dat we dat debat over hoe we dat gaan organiseren met elkaar in het nieuwe jaar misschien nog wel gaan voeren.

Mevrouw **Westerveld** (GroenLinks):

We zijn het daar dan niet over eens, want het heeft niet te maken met de volgorde waarin we zaken organiseren. Het heeft ermee te maken dat op deze plek de politieke besluitvorming zou moeten plaatsvinden. De manier waarop het nu is georganiseerd, leidt er niet toe dat wij hier in dit huis met elkaar die verschillende belangen, ideeën en onderliggende argumenten uitwisselen, omdat het al is besloten. Dat vind ik het grote probleem en dat leidt er dus niet toe dat we die goede afweging kunnen maken. Dat vind ik het ingewikkelde aan de manier waarop het proces is ingericht want dat raakt aan onze democratie.

De voorzitter:

U vervolgt uw betoog.

Mevrouw **Westerveld** (GroenLinks):

Voorzitter. Ik wil afsluiten met een punt over de omikronvariant. Daar weten we nog niet zo heel erg veel van, maar wat we wel weten is niet geruststellend. Die variant is besmettelijker en de opgebouwde bescherming beschermt ons er minder tegen. De Wereldgezondheidsorganisatie sloeg gisteren nog luid en duidelijk alarm en stelt letterlijk dat alleen inzetten op vaccineren geen enkel land uit deze crisis helpt.

Voorzitter. Boosteren is van groot belang. Dat bleek ook uit de technische briefing van vanochtend. Laten we alsjeblieft niet weer wedden op één paard, zeg ik tegen het kabinet. Daarom heb ik de volgende vragen. Wat gaat het kabinet doen om die testbereidheid verder te verhogen? Is het kabinet bereid om iedere Nederlander een zelftest voor kerst thuis te sturen, dus dat we een kersttest vragen aan mensen? En is het kabinet bereid om FFP2-mondkapjes beschikbaar te stellen aan bezoekers in verpleeghuizen en instellingen voor gehandicaptenzorg?

Voorzitter. Tot slot wil ik weten wat er precies is gebeurd met het opschalingsplan voor de ic van het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding. Waarom werd het plan afgewezen om de ic-capaciteit met 100 plekken uit te breiden? Wat is hier gebeurd? Mijn fractie wil inzage hebben in alle correspondentie daarover. Graag een reactie.

De voorzitter:

U bent aan het einde van uw betoog, hè? Dan geef ik het woord aan de heer Paternotte van D66 voor een interruptie.

De heer **Paternotte** (D66):

Ik snap de kritiek op het kabinet op veel punten. Ik vind dat ook terecht. Ik denk wel dat het belangrijk is dat we ook naar onszelf blijven kijken. Afgelopen augustus heeft mevrouw Westerveld een motie ingediend die zei dat we absoluut niet moesten beginnen, dat we geen voorbereidin-

gen moesten treffen voor dat booster. Ik vraag me af hoe ze daar nu op terugkijkt.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Afgelopen augustus hebben we inderdaad een motie ingediend waarin, in navolging van de Wereldgezondheidsorganisatie, staat: laten we eerst zorgen dat in de rest van de wereld in ieder geval het zorgpersoneel en de zwakkere mensen in de samenleving geprikt kunnen worden, voordat wij hier in alle rijke westerse landen beginnen met de boostercampagne. Ik sta daar nog steeds achter, want ik vind het een gotspe dat alle rijke westerse landen beginnen met een uitgebreide boostercampagne en dat we niet tegelijkertijd ook inzetten op het opschorten van patenten, zodat ook andere landen de productiecapaciteit kunnen verhogen en we ervoor zorgen dat ook de rest van de wereld toegang heeft tot vaccins.

De voorzitter:

De laatste interruptie van de heer Paternotte.

De heer Paternotte (D66):

Ik ben het helemaal eens met mevrouw Westerveld over die patenten. Daar moet inderdaad een waiver op komen, zodat de productie in Afrika omhoog kan. Zegt mevrouw Westerveld hiermee dan dat zij nog steeds achter die motie staat en dat ze dus eigenlijk ook tegen de boostercampagne en tegen het uitnodigen van alle volwassenen in Nederland is? Dat is dan toch de logische conclusie? Er is nu nog steeds een tekort als het gaat om de in Afrika gezette prikken.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Nee, dat zeg ik niet, ook met de kennis van nu. We weten nu natuurlijk veel meer, ook over booster. We weten veel beter dat de effectiviteit van het vaccineren afneemt. Dat is dus kennis die we nu wel hebben en die we in september of augustus, toen we die motie indienden, minder hadden. Ik ben er dus zeker voor dat we in Nederland een boostercampagne opzetten. Laten we beginnen met de meest kwetsbaren en de ouderen. Laten we uitkijken dat er niet straks in Nederland en in andere rijke landen een derde, vierde of vijfde prik gezet kan worden, terwijl er niet tegelijkertijd wordt ingezet op toegang tot vaccins voor alle andere landen. Dat is wat er nu gebeurt. Er wordt veel te weinig ingezet op het verhogen van de productiecapaciteit. Rijke westerse landen werken helemaal niet samen om ervoor te zorgen dat patenten tijdelijk worden opgeschort. Ik zie daar nog helemaal geen beweging in. Heel veel rijke westerse landen komen belofde afspraken om te doneren nog niet na.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Westerveld. Dan geef ik tot slot het woord aan mevrouw Van Esch van de Partij voor de Dieren. Daarna schorsen we tot 14.00 uur, inclusief een lunchpauze. Wellicht willen mensen ook nog kijken naar de overhandiging van het definitieve verslag van de informateurs, die om 13.30 uur zal starten. Maar eerst gaan we luisteren naar mevrouw Van Esch van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Van Esch (PvdD):

Dank u, voorzitter. Nederland blijft weer in lockdown vanwege de grote zorgen over de omikronvariant en de aanhoudende druk op de zorg. Het OMT komt deze vrijdag weer met een nieuw advies. Daarna komt er wellicht een verzwaring van de maatregelen. Waarom grijpt het kabinet uit voorzorg dan niet nu al in? Het afgelopen jaar hebben we toch gezien dat het kabinet telkens te laat heeft ingegrepen. De Partij voor de Dieren begrijpt ook echt niet dat er veel te laat is besloten om de kerstvakantie voor basisscholen te vervroegen. Dat hebben velen vandaag al aangegeven. Wat een hard gelag voor kinderen, ouders en docenten! We maken ons ernstige zorgen over de gevolgen van die langere kerstvakantie, met name over de schadelijke gevolgen voor de ontwikkeling van kinderen. Er lag drie weken geleden namelijk al een advies van een OMT. Twee weken geleden drong de Kamer er al op aan om dat besluit op tijd te nemen, zodat scholen en ouders zich daarop zouden kunnen voorbereiden. Alle argumenten en scenario's lagen toen al op tafel.

Nu gaan de scholen dicht en blijven, zoals velen al hebben aangegeven, de IKEA en pretparken open en kun je nog steeds overdag naar de McDonald's. Het draagvlak voor het coronabeleid is tot een dieptepunt gedaald. Mijn fractie heeft geen moeite om te begrijpen waardoor dat komt.

Voorzitter. Ook wij willen iets zeggen over die boostervaccinaties. De campagne wordt op zich enorm versneld — eindelijk! — maar waarom nu pas? Waarom is dat niet eerder gedaan? Waarom is het niet mogelijk om nog voor de kerst al die 60-plussers een booster te geven? Het is uiteraard wel goed om te horen dat de minister gaat uitzoeken wat er mis is gegaan bij de advisering van de Gezondheidsraad. Ook dat vragen wij ons echt af.

De opkomst voor de boosterprik is op dit moment nog veel te laag. Hoe gaat de minister mensen ervan overtuigen dat zij die derde prik moeten halen? Is de Gedragseenheid van het RIVM dit keer wel uitgenodigd op het Catshuis om bijvoorbeeld ook hierover te adviseren? Gedragswetenschappers zeggen het al heel lang: zet nou geen groepen weg als zondebok! Gaat de minister dit advies nou eindelijk een keer opvolgen? Wat de Partij voor de Dieren betreft, betekent dit bijvoorbeeld dat 2G in de prullenbak gaat en dat er geen vaccinatieplicht komt.

Voorzitter. Het huidige kabinet heeft tot nu toe laten zien vrij gemakkelijk grondrechten aan de kant te schuiven om haar eigen plannetjes er doorheen te drukken. Zelfs wanneer experts gehakt maken van de onderbouwing van het kabinet over 2G — een bierviltjeberekening en een belediging voor de wetenschap, zo is het genoemd deze week — is er nog steeds geen spoor van reflectie te bekennen. Dit baart de Partij voor de Dieren wel echt ernstig zorgen, zeker omdat Nederland betrokken blijkt bij een ontwerp van een Europees digitaal identiteitsbewijs als opvolger van die huidige coronapas. Een ID-kaart waarmee burgers intensief gevolgd kunnen worden. De Partij voor de Dieren heeft hier vanaf het begin voor gewaarschuwd. De QR-code zou tijdelijk zijn, maar er werd geen einddatum aan gekoppeld. Sluipenderwijs worden steeds meer van onze privacyzaken opgeheven. Wat vindt deze minister van die plannen van de Europese Commissie? Klopt het echt dat Nederland hierbij zo nauw

betrokken is? Zo ja, hoe verhoudt dat zich dan tot de belofte dat het DCC en het coronabewijs tijdelijk zouden zijn?

Voorzitter. Tot slot reizen. Hoe staat het nou eigenlijk met die extra maatregelen om de import van nieuwe virusvarianten te vertragen, zoals een testverplichting bij aankomst? Is de minister bereid om als bijvoorbeeld Europa niet thuis geeft eigenstandig maatregelen te nemen voor Nederland? En hoe staat het op dit moment met de voortgang van mijn twee weken geleden aangenomen motie voor een draaiboek op Schiphol?

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Van Esch. Dan schors ik de vergadering tot 14.00 uur.

De vergadering wordt van 13.15 uur tot 14.03 uur geschorst.

De voorzitter:

Aan de orde is het vervolg van het debat over de ontwikkelingen rondom het coronavirus. Ik geef nu als eerste het woord aan mevrouw Bikker van de ChristenUnie.

□

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Dank u wel, voorzitter. En allereerst natuurlijk ook de felicitaties aan u, nu u zojuist het coalitieakkoord in ontvangst heeft kunnen nemen.

De voorzitter:

Dank u wel.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Voorzitter. De snelle opmars van de omikronvariant en de onzekerheid daaromheen brengen ons in een nieuwe fase. De verlenging van de maatregelen is dan ook noodzakelijk, hoe pijnlijk ook, zo vlak voor de feestdagen. Het sluiten van de scholen valt de ChristenUniefractie zwaar, want de week voor de kerstvakantie is er eerlijk gezegd ook een die je elk kind op school gunt. Die feestvreugde in je klas, het voorbereiden van een kerstviering of het maken van allerlei mooie werkjes: ik denk dat we het ons allemaal herinneren, evenals het terugblikken op het jaar met je klasgenoten. Wat hebben ze veel meegemaakt. Niet alleen rekenen en taal, maar juist dat is vormend voor een kind.

Na het afgelopen jaar weten we dat het sluiten van de scholen een prijs heeft. Daarom had mijn fractie veel begrip voor het openhouden ervan in de afgelopen weken. De omikronvariant en het feit dat kinderen niet gevaccineerd zijn, wat overigens helemaal logisch is, kunnen juist een versnelling betekenen in het aantal besmettingen. Daarom hebben wij er begrip voor, gezien de onzekerheid, dat de scholen nu dichtgaan, ondanks het ongemak dat dit geeft.

We hopen natuurlijk dat het niet vaak meer nodig zal zijn, maar de epidemie en de benodigde maatregelen vallen steeds weer tegen. Juist daarom vraagt mijn fractievoorzitter al verschillende debatten lang om de uitwerking van de scenario's van de WRR en een langetermijnbeleid. Ik dank

de minister dat hij de aanpak en de planning in de brief heeft geschetst, maar ik sluit me wel aan bij de eerdere vragen van collega's om dat waar mogelijk sneller te doen.

De voorzitter:

Dank u wel. De laatste interruptie van mevrouw Agema, PVV.

Mevrouw Agema (PVV):

Die gaat over de schoolsluiting, natuurlijk. Het is volgende week een heel bijzondere week voor het christelijk onderwijs, met de kerstviering en alle festiviteiten daaromheen. Ik wilde mevrouw Bikker vragen naar het onderzoek van mevrouw Patricia Bruijning, een Nederlands onderzoek van afgelopen week dat stelt dat twee op de drie Nederlandse kinderen corona heeft gehad. Ook hoorden wij gisteravond in Nieuwsuur over onderzoek dat aangeeft dat, als je corona hebt gehad, het aantal antistoffen veel langer op peil blijft dan onder gevaccineerden het geval is. Ik noem ook onderzoek van Hart van Nederland, waaruit blijkt dat 27% van de ouders toch een beroep gaat doen op grootouders. Vindt de ChristenUnie het dan nog steeds een verstandig idee? Meneer Van Dissel zei vanmorgen dat het eigenlijk niet de bedoeling was van zijn opzet dat alsnog alles in het water zou vallen. Denkt de ChristenUnie nog steeds dat het sluiten van de scholen volgende week kan bijdragen?

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Ik zeg net: die omikronvariant geeft een nieuwe onzekerheid. We weten het ook niet precies. We weten dat kinderen ook bevattelijk kunnen zijn voor besmetting met deze variant. Ik ben moeder en ik zie dat gebeuren op de basisscholen, ook op die van onze kinderen. Dan heb ik er begrip voor, ondanks de pijn die ik net schets. Ik snap heel goed dat het kabinet zo lang mogelijk heeft geprobeerd om de scholen open te houden. Ik zou het kabinet willen aanmoedigen, juist ook in antwoord op alle inzet van de PVV-fractie op dit punt, om te blijven doorgaan met de subsidieregeling rondom de ventilatie. Dit kan scholen juist helpen. We moeten ook doorgaan als er nieuwe ontwikkelingen zijn. We zagen bijvoorbeeld apparaten in Staphorst die enorm hielpen in die klaslokalen. Nou, wat goed. Onderzoek dat verder. Als het werkt, zorg dan dat meer scholen daar effectief gebruik van kunnen maken, ook naar de toekomst toe. Dat vind ik ook passen bij het langetermijnbeleid waar ik het kabinet om heb gevraagd. Als het kan, is sneller goed, maar wel op zo'n manier dat scholen daarmee daadwerkelijk geholpen zijn, en daarmee uiteindelijk ook de leerlingen en de ouders.

De voorzitter:

U vervolgt uw betoog.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

De boostercampagne wordt enorm versneld. Dat is erg nodig. GGD's zetten alles op alles. Allereerst zou ik tegen hen willen zeggen: wat goed, dank jullie wel. Extra personeel wordt met spoed geworven. Na tijdelijke contracten mag de GGD een vast contract aanbieden en wordt hij voor meerkosten gecompenseerd. Ik lees ook nog steeds dat de GGD's veel administratie hebben en daarom zeggen: men-

sen die minder dan zestien uur bij ons kunnen werken, nemen we niet aan. Ik vraag de minister: kan dat echt niet anders?

De eerste resultaten uit het Verenigd Koninkrijk geven zorgen over de effectiviteit van AstraZeneca bij de omikronvariant. Dat onderstreept extra het belang van de boosters, zou ik ook tegen de mensen thuis willen zeggen. Alsjeblieft, als je je mag aanmelden, doe dat dan ook.

Wordt er snel aanvullend onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de verschillende vaccins op de omikronvariant en kan de minister daarover rapporteren als hij die onderzoeken heeft — dat kan ook in internationaal verband zijn — of dat gevolgen kan hebben voor de volgorde in de booster campagne? Veel ouderen wachten op een uitnodiging op papier, terwijl anderen die jonger zijn al bellen. Zijn er nog versnellingsmogelijkheden mogelijk? Ziet de minister in overleg met de ANBO bijvoorbeeld voorbeelden van dingen die voor deze kwetsbare groep tot versnelling kunnen leiden?

Voorzitter. U heeft mij veel gehoord over de 30 kwetsbare wijken waar het nodig is dat er wordt ingezet op testen, informeren en prikken omdat de vaccinatiegraad daar vaak nog rond de 30% is. Dat gaat wat mij betreft nog te traag. Van één vaste locatie is nog lang niet altijd sprake, maar kan de minister er in elk geval voor zorgen dat daar waar een vaste locatie is, mensen die voor een eerste of tweede prik komen of voor een booster niet worden weggestuurd omdat maar een van de redenen op dat moment de geldige reden is? Ik hoor dat graag. Ik zou de minister echt willen vragen om de GGD's meer vrijheid te geven, zodat iedereen die daar een prik wil halen, deze ook zal krijgen.

Voorzitter. Ik wil graag nog twee punten maken. Aan het eind van de zomervakantie kon iedereen twee gratis testen bestellen voor een veilige start na de zomer. Op welk moment vindt de minister dat na de feestdagen handig en zou hij dat willen overwegen? Wat ziet het kabinet in populatietesten, de hele bevolking door de teststraat om zo veel mogelijk besmettingen op te sporen? Welke mogelijkheden ziet de minister, en zou dit bij een nieuwe variant niet een hele goede optie zijn?

Voorzitter. Op eerdere momenten heb ik al aangegeven dat jongeren zeer lijden onder deze coronatijd; het is psychisch zwaar. Vorig jaar is rond deze tijd het pakket sociaal en mentaal welzijn vormgegeven. Is een nieuw pakket nodig gezien de verlengde lockdownmaatregelen? Ik hoor graag of de minister daar een verkenning naar wil doen en daarbij resultaten en lessen uit het pakket van vorig jaar mee wil nemen.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Bikker. Dan geef ik het woord aan de heer Van Houwelingen van Forum voor Democratie.

De heer Van Houwelingen (FVD):

Dank u, voorzitter. Na bijna twee jaar is het hoog tijd de balans op te maken van deze zogenaamde coronapandemie.

Weet u het nog? Na twee prikken zouden we weer vrij zijn. Op 1 november zouden zelfs alle maatregelen opgeheven worden. 13 september tweette Hugo de Jonge nog: "De sleutel naar onze vrijheid is vaccinatie." Degenen die toen dachten dat we aan het eind van het jaar in een lockdown zouden zitten, werden voor wappies uitgemaakt. Maar hoe staat het er nu voor met onze vrijheid? Niet goed, vreselijk zelfs. We zitten weer in een strenge lockdown, net zoals een jaar geleden, maar met één belangrijk verschil: onze vrijheid is een privilege geworden. Alleen degenen die een QR-code kunnen laten zien, hebben recht op hun vrijheid. Zonder coronapas kan men niet meer reizen, naar een restaurant en straks zelfs niet meer naar het werk. Om die vrijheid te kunnen behouden, moeten we ons, zeker als straks 2G wordt ingevoerd, regelmatig laten injecteren. Op 1 februari is het coronapaspoort alleen geldig als men een boosterprik heeft.

Dit waren een jaar geleden stuk voor stuk allemaal complottheorieën, maar het zijn inmiddels complotfeiten. Zelfs de vaccinatieplicht wordt niet langer uitgesloten. Met de invoering van een coronapas is artikel 1 van onze Grondwet de facto buiten werking gesteld. Artikel 7, de vrijheid van meningsuiting, is ook op sterven na dood. "Een arts die kritisch is op de richtlijnen, moet op zijn vestje worden gespuugd en worden vervolgd door de Inspectie en de tuchtregeling", aldus de minister. Ook artikel 11 van onze Grondwet, de vrijheid van lichaam, is voor deze regering niets waard. Sterker nog, deze minister bedreigde gisteren tijdens de persconferentie miljoenen Nederlanders toen hij zei: "Ik hecht niet zo vreselijk aan je recht op vrijheid om nee te zeggen tegen vaccinatie, daar leg ik me niet bij neer." Dat is dezelfde minister die eerder dit jaar nog liet weten: "Vrijwillig is vrijwillig, dus vrijwillig is niet stiekem alsnog verplicht, maar dan via een andere route." En: "Het vaccin mag niet verplicht worden, er komen ook geen voordelen voor mensen die wel een vaccin hebben gebruikt." En waarom? Waarom zijn onze fundamentele vrijheden privileges geworden? Waarom zijn onze grondrechten verdwenen? Het antwoord: vanwege een virus dat met een sterftekans van 0,15% volledig vergelijkbaar is met een gewone seizoensgriep. Kortom, op basis van een gigantische, wereldwijde zwendel die zijn weerga niet kent. Daarom raken we langzaam maar zeker al onze vrijheden en grondrechten kwijt en wordt ons een experimenteel vaccin opgedrongen, waarvan de bijwerkingen steeds duidelijker worden. Met, als we de regering mogen geloven, 85% gevaccineerd is de oversterfte nu drie keer — ik herhaal: drie keer! — zo groot als op dit tijdstip vorig jaar. U kunt het hier zien in de CBS-cijfers: de rode lijn gaat als een raket omhoog. Uitvaartorganisaties moeten extra koelcellen plaatsen. Van een forensisch onderzoeker begrijpen we dat de forensische recherche hetzelfde moet doen vanwege het enorme aantal dodelijke ongelukken de laatste tijd. De ene na de andere topsporter wordt plotseling getroffen door hartfalen. Hoe kan dit?

De voorzitter:

De laatste interruptie van mevrouw Van den Berg van het CDA.

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Ik kan het toch niet over mijn hart verkrijgen dat deze onzin weer in de Kamer wordt verteld. Over de rug van mensen wordt een verhaal gehouden dat corona een onschuldig

griepje is en dat de sterftcijfers niet veel hoger zijn. Ik wil de heer Van Houwelingen er toch nog een keer op wijzen dat wij voor griep nooit een enkele maatregel hebben hoeven nemen, om dit soort sterftcijfers te hebben en dat wij voor corona het hele land iedere keer op slot moeten zetten om het een beetje in de tang te houden. Ik zou het enorm fijn vinden als de heer Van Houwelingen zich aan de feiten zou houden en mensen niet gaat oproepen om hun eigen gezondheid te schaden.

De heer Van Houwelingen (FVD):

Dank voor uw vraag. Wij houden ons aan de feiten, zoals u weet en zoals herhaaldelijk gezegd is. De heer Van Dissel en anderen hebben ook toegegeven dat het sterftepercentage 0,15% is. Dat blijkt uit Grieks onderzoek. Dat is niet eens controversieel. Dat is de IFR, de sterftkans voor corona. En dat is vergelijkbaar met de griep. Het wordt zelfs milder. Het is nog niet zeker, dat zei de heer Van Dissel vanochtend ook, maar alles lijkt er tot nu toe op dat de omikronvariant zelfs milder is. U zegt dat ik geen feiten verkondig, maar dit zijn volgens mij de feiten.

De voorzitter:

Dank u wel. U vervolgt uw betoog.

De heer Van Houwelingen (FVD):

Wellicht heeft het iets te maken met de bevindingen die Pfizer zelf heeft opgeschreven in de documentatie die moest worden aangeleverd bij de Amerikaanse gezondheidsautoriteiten. Daaruit blijkt dat voor elke coronadode die het vaccin op korte termijn bespaart, vier mensen extra overlijden aan hartfalen. Misschien verklaart dit de enorme oversterfte. Wellicht heeft Japan daarom onlangs te kennen gegeven dat er absoluut geen sprake mag zijn van vaccinatie dwang en dat een geïnformeerde keuze essentieel is voordat een vaccin mag worden toegediend. En waarom zouden we onze kinderen, die zelf geen enkel risico lopen, in hemelsnaam een dergelijk experimenteel vaccin toedienen? Dit, volgens vele deskundigen gevaarlijke en experimentele, vaccin opdringen aan de bevolking en het wellicht zelfs verplicht stellen, is ronduit misdadig. Deze regering is verantwoordelijk voor de vernietiging van onze samenleving, voor de gijzeling van en de aanslag op de gezondheid van miljoenen Nederlanders en voor de aantasting van onze grondrechten. Een coronaregime dat in stand wordt gehouden met dank aan de gelijkgeschakelde massamedia, met dank aan de door coronazwendel gehyponotiseerde rechterlijke macht, die weigert recht te spreken en met dank aan collaborerende universiteiten die wegstijven. Wij verwerpen dit regime daarentegen en wel uit naam van de vrijheid, de rede en het recht.

Dank u, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw De Vries van de VVD voor haar interruptie.

Mevrouw Aukje de Vries (VVD):

Misschien niet zozeer een vraag, maar ik vraag aandacht voor wat hier gebeurt, voor de vragen die retorisch worden

opgeroepen en niet beantwoord worden en voor de beschuldigingen die ongefundeerd worden neergezet. Ik had liever gehad dat Forum ook aandacht had gehad voor de problemen in de zorg, de overbelasting van de zorg, het aantal maatregelen dat we nu moeten nemen en hoe dat de mensen in het land, maar ook de ondernemers raakt. Ik vind het echt verwerpelijk dat dit allemaal naar voren gebracht wordt.

De heer Van Houwelingen (FVD):

Dank voor uw vraag. Het is altijd fijn als je een vraag krijgt en er wordt dan gezegd wat er niet klopt aan je betoog. Dat heb ik niet zozeer gehoord, maar ik ga even in op uw punt van de zorg. Daar kunnen wij elkaar wellicht zelfs vinden, want wij vinden ook dat er een enorm zorgprobleem is. Dat vinden we al anderhalf jaar. Er wordt alleen niets gedaan om de capaciteit op te schalen. We lezen vandaag weer in de Volkskrant dat een plan om 100 extra ic-bedden in de zorg in te voeren, is afgewezen. Dus ja, daar is een groot probleem. Daar hameren wij al anderhalf jaar op. Daar zijn we het dan over eens; dat klopt.

De voorzitter:

Dank u wel. Er is een persoonlijk feit van mevrouw Agema, PVV.

Mevrouw Agema (PVV):

Dank u wel, voorzitter. De fractievoorzitter van de heer Van Houwelingen tweette afgelopen week dat ik, omdat ik pleit voor boostervaccinatie, verantwoordelijk ben voor meer doden. Ik zou dat hier toch als persoonlijk feit aangemerkt willen zien. Volgens mij werken de vaccins niet heel erg goed, maar ze voorkomen nog steeds ziekenhuisopname, en daarom pleiten wij voor boostervaccinatie. Naar mijn idee leidt dat niet tot meer doden.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Agema. We zullen dit ook opnemen in de Handelingen. Dan wil ik u danken en geef ik het woord aan mevrouw Gündoğan van Volt.

□

Mevrouw Gündoğan (Volt):

Voorzitter. Allereerst wil ik zeggen dat bedreigingen die aan onder anderen de minister hier aanwezig, maar ook aan wetenschappers als Marion Koopmans of aan huisartsen als dokter Leenstra worden gestuurd, compleet onacceptabel zijn. Verschil van mening past in een democratie, bedreigingen niet. Dat gezegd hebbende: het betreft gelukkig maar een klein deel van ons land. De meeste, verreweg de meeste mensen deugen, in lijn met de uitspraak van de heer Brenninkmeijer. Dat blijft ook in deze pandemie boven water staan. Niet alleen de vaccinatiegraad laat dat zien. 85,5% van de mensen van 18 jaar en ouder is volledig gevaccineerd. Maar het kwam ook naar voren dat mensen al voordat er nieuwe maatregelen werden aangekondigd, zichzelf maatregelen gingen opleggen, zoals bijvoorbeeld minder mensen over de vloer en minder bezoeken afleggen.

Met dit in het hoofd dient wat Volt betreft de taal anders te zijn. Teksten die vanuit het kabinet maar ook het RIVM worden gebezigd, zoals "worden moedeloos van dit virus", maar ook "ben deze pandemie zat" en "we hebben er genoeg van", dragen niet bij aan de werkelijkheid dat dit virus nog vele jaren onder ons zal zijn. We kunnen nu niet de moed opgeven. Woorden doen ertoe en dan zijn juist nu meer dan ooit eerlijke en bemoedigende woorden op hun plek. Daarom zijn wij als Volt ook van mening dat onder de noemer *c'est le ton qui fait la musique* — of in gewoon Nederlands: de toon maakt de muziek — ingezet moet worden op het verder verhogen van de vaccinatiegraad.

Hoe fantastisch deze 85,5% volledig gevaccineerden ook is, we moeten naar minimaal 95%, en dat *kán*. We hebben die graad voor bof, mazelen, rodehond, dus moet het ook voor corona haalbaar zijn. Dan moeten we echter wel meer inzetten op informeren en het weghalen van twijfels. De vaccinatiegraad is lager in wijken waar het vertrouwen in de overheid lager is, wijken die bijvoorbeeld door de toeslagenaffaire redenen hebben tot wantrouwen tegenover de overheid. Liever zie ik daarom vanuit Volt dat wij voor deze mensen de wortel inzetten: geen dreigende of polariserende taal, maar begrip en compassie. Een open en eerlijk gesprek. Want deze pandemie gaat nog wel jaren duren en daarom hebben we elkaar des te harder nodig om dit samen te doen. Weet u nog? "Alleen samen krijgen we corona onder controle." Daarom graag een reactie van de minister.

Als we dan de stok inzetten, dan wil ik dat die wordt ingezet tegen hen die desinformatie verspreiden op de sociale media die deze virusontkenners een platform bieden, en ik wil dat de sociale media daar meer op worden aangesproken. Graag ook daarop een reactie van de minister. Maar ik wil weer even terug naar de mensen die deugen. Die balen nu bijvoorbeeld van zaken als de booster die maar slapjes van de grond komt. Ik vroeg het een paar uur geleden aan de heer Van Dissel en hij herkende de werkelijkheid van mijn moeder niet. Zij is 66 en wil die booster dolgraag, maar pas 30 december is zij in Alphen aan den Rijn aan de beurt. Ze heeft geen rijbewijs en kan daar niet komen, tenzij mijn zusje of ik haar rijden, wat we gaan doen. Zij is dan pas medio januari weer optimaal beschermd.

Mijn moeder is niet uniek. In de paar uur sinds ik deze vraag vanochtend heb gesteld, heb ik een dozijn mails gekregen van mensen die dit herkennen. En dat is volgens mij een van de redenen waarom het vertrouwen in het coronabeleid naar een schamele 16% is gezakt. We raken vertrouwen kwijt omdat er een Haagse werkelijkheid is, een werkelijkheid van schema's en plannings die niet overeenkomt met de echte werkelijkheid van mensen die worstelen om zich steeds opnieuw aan te passen. Dat is wat mensen vooral zat zijn, denk ik. Hetzelfde geldt voor het sluiten van scholen. Te laat de knoop doorhakken en daarna adviseren dat opa en oma *niét* mogen oppassen. In mijn geval is het diezelfde moeder van 66 die dag in, dag uit op mijn kind past. En ik ben wellicht uniek dat mijn moeder dagelijks op mijn zoontje past, maar de meeste mensen redden de spits van hun leven alleen door de mantelzorg van grootouders. Dus de echte werkelijkheid strookt wederom niet met de Haagse realiteit.

Ik had eigenlijk veel meer tekst. Ik zal er snel doorheengaan. Over de FFP2-maskers blijf ik me toch verbazen. En dan de wereld vaccineren, want zolang de wereld niet veilig is, zijn wij niet veilig.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Gündoğan. Dan geef ik het woord aan mevrouw Pouw-Verweij van JA21.

Mevrouw Pouw-Verweij (JA21):

Voorzitter. Waar bergen zijn, zijn dalen. Op de huidige piek aan ziekenhuisopnames volgt een geleidelijke afvlakking van de cijfers. Die lijkt gelukkig ingezet. Omdat we weten dat pieken en dalen elkaar afwisselen, hebben we maatregelen nodig die passen in een langetermijnbeleid. In het laatste coronadebat 2021 stel ik vast dat we als Kamer nog altijd niet over de lange termijn hebben gesproken. Dit is een tekortkoming. Het wordt tijd om afscheid te nemen van maatregelen genomen in de paniek van de dag, op basis van de piek van de week.

Top-down maatregelen opleggen werkt niet. Het gaat om gedrag. Het gaat om maatwerk. Een cultuur bijvoorbeeld waarin het vanzelfsprekend is om je te laten testen bij klachten doet meer dan kinderen thuis opsluiten. Wie gaat er trouwens oppassen? Dat zijn opa en oma. Wat op mij wel als kansrijke aanpak overkomt, is bron- en contactonderzoek op maat. Sinds een maand voeren de GGD'en het BCO op een andere manier uit. Zo krijgen ze, afhankelijk van de situatie, meer ruimte om alerter in te grijpen. Kan de minister meer vertellen over het perspectief van het inzetten van de aanpak van een BCO op maat?

De ontwikkelingen rond het coronavirus zijn een verhaal geworden van varianten die elkaar opvolgen. Het was delta en nu is het omikron. Komend jaar volgen vast pi, ro en sigma. Over omikron is alvast bekend dat deze variant snel rondgaat. Verder weten we helaas nog te weinig. De vaccinaties lijken minder effectief tegen besmetting. Zeer zorgelijk is ook dat AstraZeneca geen bescherming lijkt te bieden. Welke scenario's heeft het kabinet gemaakt over hoe met de verschillende onduidelijkheden om te gaan?

Tijdens de technische briefing kwam naar voren dat ook in het omikrontijdperk de rol van vaccinaties en boosters een belangrijke blijft. Er bereiken mijn fractie veel signalen over mensen die zich tot nu toe niet hebben laten vaccineren, maar die wel het vaccin Valneva overwegen. Begin december is Kamerbreed een motie aangenomen over eiwitvaccins. Een week later antwoordde de minister op schriftelijke vragen van de Kamer over de voortgang. Graag vraag ik om een actievere houding van de minister. De Kamer heeft vol overtuiging gezegd: "Minister, doe iets. Onderneem actie." Toch volgt er een terugtrekkende beweging. Waarom? De Kamer heeft immers niet gevraagd om af te wachten tot het EMA, de Gezondheidsraad of Brussel iets doet. Graag krijg ik van de minister een toezegging dat hij de motie over eiwitvaccins gaat uitvoeren, actief. Nu we het toch over actieve uitvoering van moties hebben, stel ik graag de vraag waarvan de minister vast wist dat die zou komen: wat is de stand van zaken rondom de toepassing van serologische testen voor het CTB? Op welke termijn kunnen we toepassing van het Zwitserse model verwachten?

Voorzitter, ten slotte. We zien dat het coronabeleid de samenleving blijft bezighouden. Naarmate de maatregelen

voortduren, dreigen verhoudingen te polariseren. Het aantal protesten neemt toe. Ook het gebruik van geweld stijgt. Dat is verdrietig om te zien. Gebruik van geweld, ook verbaal geweld, is verwerpelijk en ontoelaatbaar. Ik mag zonder meer aannemen dat we hier Kamerbreed afstand van nemen. Tegelijkertijd kunnen we de ogen niet sluiten voor een onderstroom van onvrede en onbegrip, want die bestaat en daarvan kunnen we niet wegstijgen. Voor het kabinet ligt er een belangrijke taak om verbindend op te treden, om te voorkomen dat het onverhoopt zelf een katalysator wordt van onvrede. JA21 verwacht een betrokken minister, die de hand uitstrekt naar andersdenkenden. Dit bereikt meer dan brute woorden en er met een gestrekt been ingaan. Als de minister zo aan het eind van het jaar terugblijkt, zijn er dan momenten waarvan hij zegt: hier steek ik de hand in eigen boezem, dat had verstandiger gekund, dat had beter gemoeten en dat gaan we anders doen?

Het is advent. Deze periode van inkeer en rust is een mooie gelegenheid voor de minister om het afgelopen jaar te laten bezinken. Ook voor onszelf, voor alle Nederlanders, is het een mooie gelegenheid om te kijken hoe wij kunnen bijdragen aan een uitweg uit de coronacrisis.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Pouw-Verweij. Ik geef het woord aan de heer Stoffer van de SGP. Gaat uw gang.

De heer Stoffer (SGP):

"Corona blijft onder ons en we zullen moeten leren leven met het virus." Het is meer dan terecht dat minister De Jonge deze woorden gisteren uitsprak tijdens de persconferentie. De situatie kan ons moedeloos maken. De aanpak voor dit najaar is mislukt en er is geen plan voor de langere termijn. Het aantal besmettingen is hoog, het vertrouwen in het beleid is laag en de nieuwe omikronvariant verspreidt zich razendsnel. Vaccins en doorgemaakte infecties lijken onvoldoende te werken tegen besmetting met deze variant. Mijn eerste vraag aan het kabinet is: wat betekent dit voor het coronapassysteem?

Voorzitter. De versnelling van de boostercampagne en de plotsklapse sluiting van de basisscholen zouden ons nu moeten redden. Maar de vraag is natuurlijk of dit de beste reactie is. Ik dacht: we hebben nu twee schoolmeesters in vak-K zitten, of voormalig schoolmeesters moet ik zeggen. Misschien kunnen ze erop reflecteren waarom ze eerst de scholen niet wilden sluiten, terwijl het toch heel logisch leek, en nu wel. Ik zou daar toch graag een stukje reflectie op horen, zo aan het eind van het jaar en net voordat al die schoolleiders en schoolmeesters en -juffen daarvoor staan. Ik mis vandaag wel de bovenmeester Rutte in vak-K, maar dat terzijde. Ik snap ook wel een beetje waarom het zo is, maar ik wou het toch even memoreren.

Voorzitter. Dan kom ik op de burgemeesters in ons land. Gisteren riepen die burgemeesters op tot een brede maatschappelijke dialoog, gericht op het samen leren leven met het coronavirus. Laat ik hier heel helder zijn: de SGP steunt deze oproep zeer. We moeten toe naar een andere manier om met deze crisis om te gaan: minder wisselvallig en minder paniekerig. Na 40 persconferenties kunnen we

constateren dat er sprake is van inflatie en sleetsheid. De Bredase burgemeester Paul Depla zei hierover terecht: "Rutte en De Jonge duiden even de wereld en kondigen vervolgens nieuwe maatregelen af". Ik laat nu een stukje weg. Depla zegt daarna: "... en daar wordt de bevolking apathisch van; mensen gaan denken: corona is niet meer mijn probleem, maar dat van de overheid." Dat moeten we volgens mij gaan voorkomen.

Corona blijft langer onder ons. We moeten gezamenlijk maatregelen treffen die doeltreffend zijn en die ook langdurig vol te houden zijn. Mijn volgende vraag aan het kabinet is dan ook: in hoeverre worden gemeenten, maatschappelijke organisaties, et cetera uitgedaagd om zelf op eigen wijze met maatregelen te komen? Ik stelde al eerder voor om lokale Catshuissessies te beleggen. Daarom mis ik de premier ook een beetje, maar misschien kan een van de ministers daarop ingaan. De sessies werden volmondig toegezegd. Ik zou daarom heel graag horen of eraan gewerkt wordt. Er zou namelijk nog contact met ons opgenomen worden, maar tot nu toe is dat nog niet gebeurd.

Voorzitter. De SGP heeft ook vaak gevraagd om opschaling van de medische capaciteit. Uit een reconstructie in de Volkskrant bleek dat de minister een aanbod voor bijna 100 ic-plaatsen naast zich neer heeft gelegd. Ik kan dat niet uitleggen, maar ik ga ervan uit dat de minister dat wel kan. Ik hoor het graag.

Voorzitter. Dan kom ik toch nog even op de schoolsluiting. Die roept heel veel emoties op. Voor veel scholen, en ook voor veel ouders, is het onwerkbaar dat dit zo kort van tevoren wordt meegedeeld. De SGP pleit er daarom opnieuw voor om onderwijsinstellingen ruimte te geven om verstandige maatregelen te treffen en maatwerk toe te passen. In ieder geval moet er wat ons betreft een uitzondering komen voor het speciaal onderwijs en het speciaal basisonderwijs. En het verbeteren van de luchtzuivering op scholen moet sneller en beter; dat is eerder ook al benoemd door mevrouw Agema. Er moet ook meer geld naar die verbetering van de luchtzuivering. Maakt het kabinet hier werk van? En wat kunnen we leren van de goede ervaringen op scholen in Staphorst?

Voorzitter, helemaal tot slot: moedeloosheid kan ons overvallen. Maar dat is natuurlijk niet nieuw in deze wereld. Lang geleden zat de Bijbelse koning David ook in een uitzichtloze situatie. Maar David was niet het type om dan maar op z'n handen te gaan zitten. Omringd door al die zorgen dichtte hij het lied dat is te lezen in psalm 27. Die begint met: "De Heere is mijn licht en mijn heil, voor wie zou ik vrezen? De Heere is mijn levenskracht, voor wie zou ik vervaard zijn?" Dat vertrouwen wens ik het kabinet en ons allen van harte toe. En mocht er in deze adventstijd of met de kerst nog wat tijd zijn, dan is wellicht mediteren naar aanleiding van psalm 27 een hele mooie bezigheid. Het helpt ons ook om met deze situatie om te gaan.

Dank, voorzitter. Hier laat ik het bij.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Stoffer. Ik geef het woord aan de heer Kuzu van DENK.

De heer **Kuzu** (DENK):

Voorzitter, dank u wel. Corona blijft onder ons; dat is één ding dat zeker is. De manier waarop je ermee omgaat, kan drie elementen bevatten: je kan verstijven, je kan vluchten en je kan terugvechten. Met verstijven, oftewel helemaal niets doen door paniek of angst, krijg je helemaal niets voor elkaar. Vluchten en duiken heeft het kabinet al vanaf het begin van deze crisis geprobeerd. Denk aan de vrijheidsberkende maatregelen als de avondklok, de lockdowns, en nu voor de zoveelste keer het vroegtijdig sluiten van het onderwijs.

We hebben de langetermijnresultaten van dergelijke vluchtmaatregelen al gezien. Hoe hard we ook weghollen, het virus haalt ons uiteindelijk toch weer in, met alle schadelijke gevolgen van dien. Zo bestaat er in het primair onderwijs als gevolg van eerdere schoolsluitingen en thuisonderwijs al een gemiddelde leerachterstand van circa zes weken. Zijn de ouders laagopgeleid, dan is de leerachterstand bij kinderen soms twee keer zo groot als bij kinderen van hoogopgeleide ouders.

Voorzitter. Wat we dus eigenlijk moeten doen, is terugvechten. Waarom heeft het ministerie geen werk gemaakt van het opschalen van de ic-capaciteit toen die mogelijkheid er was in september? Waarom maken we niet meer haast met het boostereren van de meest kwetsbaren op vrijwillige basis en van iedereen die dat wil? Misschien nog wel het allerbelangrijkste voor de langere termijn is de avondlockdown voor de sportfaciliteiten. Het moet eens klaar zijn met het ontmoedigende beleid ten aanzien van sporten.

Voorzitter. Al in 2012 was de fysieke inactiviteit de vierde grootste doodsoorzaak in de wereld. De sportactiviteit is sinds de coronacrisis alleen maar verder achteruitgegaan. Meer dan de helft van de Nederlanders is in 2020 minder gaan sporten of zelfs gestopt met sporten als gevolg van de coronacrisis. In totaal waren er 149 miljoen beweegminuten minder per week. Onderzoek toont aan dat de coronacrisis in datzelfde jaar maar liefst 46.000 gezonde levensjaren heeft gekost. Dat is onvoorstelbaar als je bedenkt dat we een gezondheids crisis aan het bestrijden zijn. Daar komt de gezondheidsschade van het afgelopen jaar nog bovenop.

Want voorzitter, ook de avondlockdown laat nu al zijn sporen na. Sportkoepel NOC*NSF heeft vastgesteld dat ruim een kwart van de Nederlanders minder of zelfs helemaal niet meer sport als gevolg van de huidige avondlockdown. Dit zijn zeer verontrustende cijfers. Laten we niet langer vluchten voor het virus, maar terugvechten. Zoals wijlen sportlegende Johan Crujff zei: als je niet kan winnen, moet je zorgen dat je niet verliest.

Voorzitter, afrondend. Dit is misschien het laatste debat met Hugo de Jonge over het coronabeleid. En als dat niet zo is: van sommige mensen neem je graag twee keer afscheid. Daar hoort normaal gesproken ook een bedankje bij. Maar moeten we hem bedanken voor de crisisaanpak? Daarin heeft hij faliekant gefaald. De vrijheid van mensen is ingeperkt, ondernemers zitten in onzekerheid, jongeren hebben een burn-out. Moeten we hem bedanken voor de eenduidige communicatie? Nou, er zijn talloze voorbeelden van dat deze minister de ene keer zus en de andere keer zo zei, bijvoorbeeld over de vaccinatieplicht. Vaccinatie zou

altijd vrijwillig zijn en je zou nooit hoeven bewijzen dat je gevaccineerd bent. Moeten we hem bedanken voor het uitstekende testbeleid? Nou, dat ging eigenlijk ook niet zo goed. Moeten we hem bedanken voor de avondklok? Onze beste modelleers van de wereld hadden voorspeld dat het zou leiden tot 10% minder besmettingen. Maar dat bleek achteraf niet waar te zijn. Moeten we hem dan bedanken voor het bron- en contactonderzoek? Dat ging ook helemaal fout. Moeten we hem bedanken voor de vaccinatiestrategie? Aan het begin stond Nederland helemaal onderaan het lijstje. De vaccinatie kwam laat op gang en toen de vaccinatie op gang kwam, zou er geen drang zijn, maar we zien nu dat dat in de praktijk wel zo is. Moeten we hem dan bedanken voor de boostercampagne? Daarbij lopen we ook achterop. Moeten we hem bedanken voor de QR-samenleving en de coronapas? Ook niet, zie de enorme tweedeling in de samenleving. Dan vraag je je af: waar moeten we hem eigenlijk voor bedanken?

Voorzitter. Laat mij duidelijk zijn. Ook al twijfel ik niet aan de inzet van deze minister — hij heeft veel uren gemaakt — we hebben er niet veel van terug kunnen zien.

De voorzitter:

Wilt u afronden?

De heer **Kuzu** (DENK):

Toch verdienen ministers die vertrekken een bedankje. Ook al zou ik niet weten waarvoor, Hugo, bedankt.

De voorzitter:

Dank u wel. Het is: de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Ik geef het woord aan mevrouw Den Haan van de Fractie Den Haan.

Mevrouw **Den Haan** (Fractie Den Haan):

Dank, voorzitter. Het vertrouwen in het coronabeleid en in de politiek is tot een dieptepunt gedaald. Mensen hebben nog maar weinig vertrouwen in het trage en ook zwabberende beleid, maar ook in de daadkracht van het parlement. Dat is allemaal begrijpelijk en terecht, maar wel buitengewoon zorgelijk. Juist nu omikron om zich heen grijpt, is het cruciaal dat mensen vertrouwen krijgen en/of houden in de coronamaatregelen en deze ook naleven.

Voorzitter. Vanochtend zei de heer Van Dissel op een vraag van collega Paternotte dat vaccineren ook in de rij van basismaatregelen zou moeten staan. De heer Van Dissel onderstreepte het belang van vaccineren daarmee nog maar eens. Daarom is het ook zo belangrijk dat iedereen die zich niet heeft laten vaccineren, dat alsnog laat doen en dat de gevaccineerden allemaal hun boosterprik gaan halen. Al in juni heb ik de minister gevraagd om direct na de zomer een boostercampagne te starten. De Gezondheidsraad en de minister vonden dat in september nog niet nodig, maar door de aangenomen motie van de heer Paternotte en mijzelf is de boostercampagne met drie weken versneld. Gelukkig ziet de minister nu met omikron wel de noodzaak om het boostereren nog meer te versnellen. De vraag is of de opgelopen achterstand dan nog tijdig kan worden ingehaald. De minister zegt dat alle 60-plussers voor het einde van het jaar gevaccineerd kunnen worden, maar ik krijg,

net als mijn collega's, mailtjes van mensen waarin staat dat als ze de GGD al te pakken krijgen, zij dan pas in januari terecht kunnen. Mijn vraag aan de minister is: hoe kan dit? Of bedoelde de minister dat voor januari alle 60-plussers zijn uitgenodigd in plaats van gevaccineerd?

Voorzitter. 10% van de gevaccineerden twijfelt over het nemen van de booster. Welke maatregelen neemt de minister om deze twijfels weg te nemen? Als daar nu niet stevig op wordt ingezet, dan zal de twijfel bij elke boosteronde alleen maar toenemen. Eergisteren bleek dat in plaats van de GGD huisartsen worden ingezet om niet-mobiele thuiswonenden en bewoners van zorginstellingen zonder medische dienst de boosterprik te geven. De Landelijke Huisartsen Vereniging heeft aangegeven haar achterban te vragen om te helpen, maar huisartsen hebben al eerder gezegd dat hun prioriteit ligt bij de continuïteit van hun zorg. Kan de minister aangeven welke afspraken zijn gemaakt met de LHV over welk deel van de boostercampagne door de huisartsen wordt verricht? Klopt het dat er problemen worden ervaren door de huisartsen bij de registratieverwerking? Inmiddels heb ik begrepen dat de EMA het Janssenvaccin als boosterprik heeft goedgekeurd. Er liggen nog zo'n 0,5 miljoen Janssenvaccins op de plank. Worden die ook direct ingezet? Is de minister bekend met de studies over heteroloog booster? De effectiviteit van heteroloog booster blijkt erg groot, met name bij de mix van vector- en mRNA-vaccins. Gaat de minister dit als strategie van de boostercampagne inzetten?

Voorzitter. De druk op de intensive cares is en blijft nog steeds hoog en zal de komende jaren door het huidige zorginfarct niet afnemen. Het ziekteverzuim en de uitstroom van ic-verpleegkundigen zijn hoog, omdat zij de uitzichtloosheid van het werk niet meer aankunnen. Van de ic-verpleegkundigen die uitstromen, verlaat 60% zelfs de hele zorg. Het is belangrijk dat we, naast het werken aan veel nieuwe instroom, ook zorgen dat we het loopbaanperspectief binnen de muren van het ziekenhuis verbeteren om leegloop te voorkomen en om de mentale en fysieke gezondheid te verbeteren. Dat kan bijvoorbeeld door de acute as in het ziekenhuis anders te organiseren. Verpleegkundigen moeten makkelijker van functie kunnen wisselen binnen de acute as van PACU, SEH en ic. De PACU is de plek waar ic-verpleegkundigen hun expertise wel kunnen uitoefenen, maar die een andere belasting kent. Zo kunnen uitreders behouden worden en herintreders aangetrokken worden. Daarmee is het mogelijk om op korte tot middellange termijn 350 tot 450 PACU-bedden te creëren. Extra PACU-bedden zorgen voor gealloceerde capaciteit voor operatieve patiënten, waardoor de ic minder wordt belast en we meer mensen kunnen helpen. Met alle uitgestelde operaties lijkt me dat zeer urgent. Is de minister bereid om dit in overleg met de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie te verkennen?

Tot slot, voorzitter. Corona is niet meer epidemisch, maar endemisch. We zijn de acute fase voorbij. Daarom vroeg ik voor de zomer ook al naar een middellange- en langetermijnstrategie. Die komt er volgend jaar uiteindelijk ook. Ik wens ons daarmee allemaal meer rust, consistentie en perspectief in het coronabeleid.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Den Haan. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van der Plas van BBB.

Mevrouw Van der Plas (BBB):

Dank u wel. Voorzitter en inwoners van Nederland. Ik begin met een citaat van pagina 1 uit het juist gepresenteerde regeerakkoord: "We willen ons richten op concrete verbeteringen in het leven van mensen. Nederlanders willen dat de overheid betrouwbaar is en levert. Dan hebben burgers de ruimte om samen met familie, vrienden, collega's en vrijwilligers bij een vereniging in de buurt betekenis aan hun leven te geven. Dat is een samenleving waarin de overheid mensen in staat stelt samen de schouders eronder te zetten." Het is een mooi citaat. Het is alleen jammer dat dezelfde overheid binnenkort mensen die geen QR-code hebben, wil uitsluiten van de maatschappelijke samenleving.

Het is ook jammer dat de tweedeling in Nederland nog nooit zo groot is geweest en dat deze tweedeling is aangejaagd en gefaciliteerd door dezelfde overheid. Gisteravond schrok ik van de agressieve toon van de demissionair minister toen hij het volgende zei: "Hecht je zo vreselijk aan je recht, je vrijheid om nee te zeggen tegen vaccinatie? Daar leg ik me niet bij neer." Ik vraag me opeens af waarom de demissionair minister het nodig vond om deze spierballentaal op deze manier uit te slaan, zeker omdat uit onderzoek is gebleken dat het grootste deel van de mensen zich niet eens zozeer beroept op hun recht, maar zich onder druk gezet voelt of gewoon bang is voor eventuele bijwerkingen. Waarom hield de demissionair minister het niet gewoon bij wat hij daarna zei: "Bescherm jezelf, bescherm elkaar en bescherm de vrijheid die we met elkaar op het virus te herwinnen hebben." Volgens mij zou dat veel effectiever zijn geweest. Hoe kijkt de demissionair minister daarnaar? En wat gaat het kabinet doen om mensen weer met elkaar te verbinden?

Nog maar 16% van de mensen heeft vertrouwen in de corona-aanpak. Dat komt door het ontbreken van duidelijke doelen, door de ad-hocbesluiten en doordat veel maatregelen onlogisch zijn. Het is namelijk niet logisch om sporten in verenigingsverband of in een sportschool na 17.00 uur te verbieden. De drukte concentreert zich op andere uren en dat is nou ook weer niet de bedoeling, zoals de heer Van Dissel vanochtend nog zei. Kan de minister mij de logica van deze maatregel nog een keer uitleggen?

En dan het vaccineren van 5- tot 11-jarigen. Gezonde kinderen moeten worden geprikt om oma en opa te beschermen, een prik waarvan de langetermijneffecten qua bijwerkingen nog helemaal niet bekend zijn, een prik die, zeker met de onzekerheid omtrent omikron, mogelijk helemaal geen 100% bescherming biedt, een prik om opa en oma, die in de meeste gevallen al twee keer geprikt én geboosterd zijn, te beschermen. De Gezondheidsraad stelde in zijn advies klip-en-klaar dat bij het vaccineren van 5- tot 11-jarigen geen vaccinatiedrang mocht komen. De demissionair minister stelde in dezelfde adem het volgende: "Ouders hebben uiteraard vrije keuze, maar het is wel verstandig om te doen. Zo kun je schoolsluitingen en andere beperkende maatregelen voorkomen." Als dit geen vaccinatiedrang is, dan ben ik benieuwd wat de demissionair minister wél verstaat onder vaccinatiedrang. En nu wordt er, ondanks de belofte om dat niet te doen, op het laatste moment besloten dat de basisscholen een week voor de vakantie dichtgaan. Waarom is dit niet gewoon al eerder besloten, toen de Kamer om duidelijkheid vroeg en toen het OMT dit al

adviseerde? Waarom worden ouders zo ineens voor de bus gegooid?

Tot slot kom ik terug op het citaat uit het coalitieakkoord waarmee ik begon. Zo vlak voor de kerst ben ik benieuwd hoe de demissionair minister terugblijkt op dit jaar, met de centrale vraag: hoe vindt hij zelf dat het met Nederland gaat?

Dank.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Van der Plas.

Ik geef het woord aan mevrouw Simons van BIJ1. Gaat uw gang.

Mevrouw Simons (BIJ1):

Dank u, voorzitter. Tijdens mijn vorige bijdrage aan het coronadebat deelde ik mijn moedeloosheid. Ik was moedeloos over de uitzichtloze situatie en de manier waarop we dit debat met elkaar voeren, moedeloos over het steeds maar niet tot de kern komen, over het feit dat de Kamer hier mag touwtjetrokken over ingrepen in de marge, met weliswaar grote gevolgen voor velen, terwijl de fundamentele keuzes en onmenselijke gevolgen onbesproken blijven. Ook tijdens de persconferentie van gisteren bleef de pijn en het leed van zovelen onbenoemd en onbesproken.

Het CBS laat zien dat in juni van dit jaar al meer dan 31.000 mensen als gevolg van deze pandemie zijn gestorven. De schatting is dat dit aantal inmiddels is gestegen naar een aantal tussen 36.000 en 40.000. Tussen de 36.000 en 40.000 mensen! Dat is vergelijkbaar met het aantal mensen in een groot stadion, bij een festival of bij de enorme klimaatmars van enkele maanden geleden. Die keiharde werkelijkheid is de spiegel die wij hier als Kamer dienen voor te houden. Dat is de prijs die dit kabinet bereid was te betalen. Sterker nog, recente Wob-documenten tonen aan dat 500.000 doden een acceptabel gevolg mocht zijn voor het draaiend houden van onze economie. Diezelfde economie presteerde de afgelopen jaren zo fantastisch, maar kon niet voorkomen dat het aantal daklozen steeg, evenals het aantal kinderen dat in armoede opgroeit, om maar iets te noemen. Zolang de rijken rijker worden, zullen hun ridders zeggen dat het goed gaat met de economie. En dat terwijl er mensen opgesloten zitten, ziek worden en sterven.

Voorzitter. Gelukkig laat de discussie in de samenleving langzaam maar zeker op. KPMG kwam met een rapport. Nieuwsuur maakte hierover een uitzending en afgelopen zondag legde historicus Mathieu Segers in Buitenhof de vinger nog eens exact op de zere plek.

Voorzitter. Het ontbreekt deze demissionaire bewindspersonen aan waarden, visie en kracht, daadkracht. Het valt steeds moeilijker te ontkennen. Onze motie die afgelopen zomer nog als onbeschaafd van tafel werd geveegd en door de gehele Kamer werd verworpen, kan inmiddels, gelukkig, rekenen op steeds meer steun. Ik hoop dat we die lijn kunnen doortrekken en dat we de druk kunnen blijven opvoeren. Ja, we kunnen wachten op een parlementaire enquête. Demissionair minister-president Rutte hoonde die gedachte weg. We kunnen wachten tot we nog vijf, zes of zeven gol-

ven hebben doorstaan en toe zijn aan booster nummer zoveel. We kunnen wachten tot de letters uit het Griekse alfabet zijn opgemaakt aan nieuwe varianten. Of we kunnen een streep trekken en blijven aangeven dat de bewandelde weg niet menswaardig is, dat de volksgezondheid onvoldoende in bescherming wordt genomen, dat dit in strijd is met onze Grondwet en dat te veel mensen daar onnodig slachtoffer van worden. Dat is een geluid dat ik zal blijven vertolken in dit huis.

Het zal dan ook niemand verbazen dat ik mijn motie nogmaals zal indienen, opdat met deze vernietigende strategie wordt gebroken. Dat doe ik in de hoop dat die boodschap gehoord wordt, al moet u de boodschapper daarvoor mischien voor lief nemen. En als dat niet lukt, dan zullen de uitzending van Nieuwsuur, het KPMG-rapport en de hartenkreten uit de zorg, van ouders en van jongeren of alles bij elkaar ooit genoeg moeten zijn voor deze Kamer om kleur te bekennen en uit te spreken dat het demissionaire kabinet met deze strategie dient te breken. Tenminste, als men recht wil doen aan het nieuwe regeerakkoord dat vandaag wordt gepresenteerd, "Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst", en visie wil tonen. Ik heb het in de afgelopen twee jaar bij de bestrijding van de coronapandemie nog niet gezien.

Voorzitter. Ik hoop, wellicht tegen beter weten in, dat vandaag dan toch echt die dag zal zijn.

Ik dank u.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Simons. Dan geef ik tot slot het woord aan de heer Van Haga van de Groep Van Haga.

De heer Van Haga (Groep Van Haga):

Voorzitter. Al weken is er sprake van een oversterfte die slecht te verklaren is. Er zijn honderden extra sterfgevallen per week, en die zijn niet gerelateerd aan corona. Onderzoek van de Universiteit van Londen toont nu aan dat er sterftepieken zijn direct na de eerste en tweede vaccinatie. Die werden in eerste instantie niet gecorreleerd met vaccinatie, omdat mensen in de eerste twee weken na hun vaccinatie nog als ongevaccineerd worden aangemerkt. Herkent de minister dit fenomeen? En geldt dit ook voor Nederland?

Voorzitter. Het kabinet neemt maatregelen die onze grondrechten aantasten, niet effectief zijn en waarvan de medische en economische nevenschade enorm is. Ik heb talloze moties ingediend om de ic-capaciteit te vergroten en om meer ic-verpleegkundigen op te leiden. En nu blijkt dat er op 17 september een plan is ingediend om 100 extra ic-bedden te creëren per 1 december. Mijn vraag aan de minister is simpel: waarom heeft het ministerie van VWS dit plan afgewezen?

De virale dosis die een mens binnenkrijgt, is in grote mate bepalend voor hoe ziek een mens wordt, en daarom is luchtzuivering belangrijk. Ionisatie is een vorm van luchtzuivering. Volgens de TU Eindhoven en verschillende andere bedrijven zijn de effecten veelbelovend, en niet alleen tegen corona, maar tegen allerlei ziekteverwekkers. Dus waarom blokkeert de minister deze oplossing, en waarom zouden

we niet zo snel mogelijk starten met het ioniseren van gebouwen, bedrijven, sportlocaties en scholen?

De huidige eindexamenkandidaten hebben het moeilijk gehad in het afgelopen jaar. Ik heb begrepen dat zij geen extra herkansing krijgen, en ik zal daarom een motie indienen om die extra herkansing toch aan te vragen.

Voorzitter, tot slot. Dit kabinet escaleert en polariseert door uitspraken als "ongevaccineerde patiënten houden bedden bezet die eigenlijk bedoeld zijn voor anderen" en "het is een pandemie van de ongevaccineerden". Collega Van der Plas gaf daarnet ook nog een citaat van de afgelopen persconferentie. Zowel het Sociaal en Cultureel Planbureau als de Raad van State waarschuwde al eerder voor deze polarisatie. BVNL zou het zeer waarderen als de minister zou willen stoppen met deze onnodige polarisatie, in het belang van Nederland. Ik zal eventueel in de tweede termijn met een motie hierover komen. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Van Haga. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van de kant van de Kamer.

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter:

De bewindspersonen hebben aangegeven ongeveer drie kwartier nodig te hebben om zich voor te bereiden. Ik stel voor dat we schorsen tot ongeveer 15.40 uur. Dan starten we met de stemmingen, want we moeten ook nog stemmen vandaag. Daarna wordt dit debat vervolgd.

De vergadering wordt van 14.52 uur tot 15.41 uur geschorst.